
YHDESSÄ, EI RINNAKKAIN

Selvitys nuorisotyön ja koulun yhteistyöstä – haasteet, mahdollisuudet ja kehittämiskohteet

OPINKIRJO
KEHITTÄMISKESKUS

Riikka Pöntinen
2017
Kehittämiskeskus Opinkirjo

Sisällysluettelo

Selvitys nuorisotyön ja koulun yhteistyöstä	1
JOHDANTO	1
1. Muuttuva koulu.....	3
2. Kohti koulun uutta toimintakulttuuria.....	4
2.1 Muuttuva opettajuus	4
2.2 Opettajankoulutuksen uudet visiot	5
2.3 Nuorisotyö koulussa.....	7
3 Nuorisotyön ja koulun yhteistyön erilaisia muotoja	9
3.1 Vakituiset koulunuorisotyöntekijät Lahdessa ja Tampereella	11
3.2 Jopo-luokat.....	14
3.3 Kaikki käy koulua -hanke	15
3.4 Muita hankkeita	17
4. Nuorisotyön hyödyt koulumaailmassa	18
4.1 Moniammatillisuus voimavarana.....	18
4.2 Ryhmäprosessien tuntemus.....	19
4.3 Neutraalius, vertaisuus ja rinnalla kulkeminen.....	21
4.4 Nuorten näkökulma	22
5. Yhteistyön haasteet ja kehittämiskohdat	23
5.1 Ennakkoluulot ja asenteet	23
5.2 Nuorisotyön asiantuntijuuden tunnistaminen ja arvostus.....	24
5.3 Eri ryhmien keskinäinen kunnioitus ja tavoitteiden yhteensovittaminen	26
5.4 Resurssit ja rakenteet	28
5.5 Opettajien ajankäyttö ja koulun sirpaloituminen	29
6. Kehittämisehdotuksia	30
6.1 Yhteisiä keskusteluja ja ohjeistuksia	30
6.2 Toisten ammattikuntien tuntemus	31
6.3 Sinnikkyys, selkeys ja ammatillisuus	32
7. Johtopäätökset ja tulevaisuuden visioita.....	33
LÄHTEET	36

Selvitys nuorisotyön ja koulun yhteistyöstä

JOHDANTO

Aloittaessani nuorisotyön ja -tutkimuksen korkeakouluharjoitteluni huhtikuussa 2017 en osannut aavistaa, miten monin muodoin nuorisotyö koulussa nykyään näkyy. Muistikuvani koulussa tapahtuneesta nuorisotyöstä omilta kouluajoiltani olivat melko hatarat eikä aiemmissa kasvatustieteen opinnoissani aiheesta ollut puhuttu. Nuorisotyöntekijä koulussa ei vaikuttanut kovin vakiintuneelta ammattikunnalta esimerkiksi koulukuraattoriin nähden eikä nuorisotyön ja koulun yhteistyön kenttä ollut muutoinkaan minulle kovin tuttu.

Tästä viitekehuksesta lähdin tekemään harjoitteluni alussa matkaa nuorisotyön ja koulun tämän hetken yhteistyön ytimeen. Olin lukenut Tomi Kiilakosken *Koulu on enemmän -teoksen* opintojeni ohessa jo aiemmin, vaikuttanut lukemastani ja sen pohjalta olin varsin utelias kuulemaan aihepiiristä lisää. En kuitenkaan tuntenut etukäteen yhtään nuorisoalan toimijaa, joka työskentelee koulussa tai kouluun liittyvien asioiden parissa. Haastateltavien hakeminen lähti siis käytännössä liikkeelle epämääräisestä googlailemisesta, jolloin löysin Tampereella vakituisesti koululla nuorisotyötä tekevien nuoriso-ohjaajien yhteystiedot. Ensimmäisten kontaktien löydyttyä kerrytin haastateltavat pikkuhiljaa kysellen jokaiselta uudelta kontaktilta vinkkejä lisäkontakteja varten. Tavallaan selvityksen aineisto kerääntyi siis niin sanotulla lumipallo-otannalla, vaikka en tietoisesti sitä valinnut.

Tämän selvityksen keskiössä ovat kolme kaupunkia: Helsinki, Tampere ja Lahti. Tämän lisäksi olen haastatellut muutamaa henkilöä ja kerännyt kirjallista informaatiota näiden alueiden ulkopuolelta. En tietoisesti fokusoinut haastatteluja näihin kolmeen kaupunkiin, mutta haastateltavia etsiessäni suurin osa vastaajista valikoitui näille alueille. Olen haastatellut selvitystä varten yhtä rehtoria, kahta apulaisrehtoria, kolmea luokanopettajaa, kolmea nuoriso-ohjaajaa, Tampereen seudullisen nuorisotyön koordinaattoria, kahta Helsingin nuorisoasiainkeskuksen suunnittelijaa, Lahden lasten ja nuorten kasvun vastuualuejohtajaa, Lahden nuorisotoimenjohtajaa, Kanuuna-verkoston koordinaattoria sekä yhtä Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitoksen opettajaa. Selvitys

keskittyy tarkastelemaan koulujen ja nuorisotyön yhteistyötä kuntatasolla enkä siis käsittele yksityiskoulujen tilannetta.

Tämän selvityksen perusteella nuorisotyön ja koulun yhteistyö näyttäyty moninaisena: malleja on yhtä monta kuin on kuntiakin. Riippumatta työmuodosta suhtautuminen toiseen ammattikuntaan on pääasiassa puolin ja toisin positiivinen. Ammattikuntien rinnakkaisesta tekemisestä olisi toive päästä eteenpäin yhdessä tekemiseen ja lisätä yhteistyötä. Jännitteitä kentälle kuitenkin luovat ammattikuntien erilaiset näkökulmat työn tekemiseen sekä toimintatavat, ja näiden sovittaminen toisiinsa voi toisinaan olla haasteellista. Toisen ammattikunnan käytäntöjä ei välttämättä edes tunneta kovin hyvin. Nuorisotyön ominaispiirteisiin kuuluu tietynlainen villiys ja epämuodollisuus, joka koulun silmissä saattaa toisinaan näyttäyty päämäärättömänä ajan tuhlausena ja nuorten kanssa hengailua saatetaan pitää jopa epäilyttävänä. Nuorisoalan toimijoille koulun henkilökunta ja koulun arki saattavat näyttäyty liian muodollisena ja kaavoihinsa kangistuneelta. Yhteistyön suurin kehittämisen haaste ei kuitenkaan ole ennakkoluulot ja asenteet toista ammattikuntaa kohtaan vaan opettajien ajankäyttö.

Toivon, että olen pystynyt tällä pienellä pintaraapaisulla saavuttamaan jotain oleellista nuorisotyön ja koulun yhteistyön nykytilasta. Matka nuorisotyön ja koulun yhteiseen maailmaan on ollut mielenkiintoinen ja antoisa. Koen oppineeni lyhyessä ajassa hirvittävän paljon niin koulun ja nuorisotyön yhteistyöstä kuin nuorisotyön ammatillisesta osaamisesta. On ollut mukava päästä hyödyntämään sekä kasvatustieteiden että nuorisotyön asiantuntijuuttani. Haluan kiittää kaikkia haastateltavia ja myös niitä ihmisiä, joita en syystä tai toisesta ehtinyt tai päässyt haastattelemaan. Olen ollut hämmentynyt ja otettu kaikesta kohtaamastani avuliaisuudesta, kiinnostuksesta ja ystävällisyydestä! Haluan kiittää myös ohjaajaani Tiina Karhuvirtaa tuesta ja tsemppauksesta sekä koko Opinkirjon porukkaa rohkaisusta, avoimuudesta ja yhteistyöstä. Hyvä ja osallistava työyhteisö saa aikaan aherrusta, hyvää mieltä ja ihmeitä. Lämmin kiitos!

Helsingissä 28.6.2017

Riikka Pöntinen

Kehittämiskeskus Opinkirjo

Nuorisotyön ja -tutkimuksen harjoittelija

Tampereen yliopisto

1. Muuttuva koulu

Koulu on osa yhteiskuntaa. Yhteiskunnalliset ilmiöt ja haasteet näkyvät koulussa, ja koulu kehittää yhteiskuntaa ja päinvastoin. Koulua kehitettäessä on siis syytä pohtia tarkkaan, minkälaisia tietoja ja taitoja halutaan siirtää sukupolvilta toisille eteenpäin. Nämä tiedot ja taidot ovat laajempia kuin oppiaineiden rajat. (Kiilakoski 2014, 9.) Kun tiedostetaan yhteiskunnan vaikutus myös kouluyhteisöön, on mahdollista löytää uusia paikkoja ennaltaehkäistä lasten ja nuorten ongelmia. Perinteisesti koulu on rakentunut opettaja- ja oppiainekeskeiseksi instituutioksi, mutta pikkuhiljaa koulu on alkanut avautua uusille toimintatavoille (Hargreaves 2000, 151). Varsinkin viime vuosina on alettu puhua tarpeesta koulun muutokseen ja uudenlaisen toimintakulttuurin rakentamiseen.

Koulun muutoksen keskiössä on uuden perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden toimintakulttuuritavoite:

”Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestäväää elämäntapaa. Periaatteiden toteuttamiseksi tarvitaan paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioon ottamista, yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä.” (POPS 2014, 26.)

Dokumentissa korostuvat siis osallisuus, hyvinvointi, yhteistyö ja toimintakulttuuri. (POPS 2014.) Tämä haastaa perinteisen koulun rakenteita ja ottaa askeleen kohti yhteisöllisempää ja demokraattisempaa oppimisyhteisöä, jossa myös oppilaiden osallisuus ja aktiivisuus korostuvat.

Perinteiseen oppiaine- ja opettajakeskeiseen kouluun nähden uudistuneen opetussuunnitelman perusteiden ajatukset ovat mullistavia. Kuitenkin esimerkiksi haastattelemieni opettajien näkökulmasta perusteiden teksti koetaan hankalaksi luettavaksi, jargoniksi ja yhteys käytännön työhön puuttuu. Haastatteleman opettajat sanoivat, että ovat lukeneet dokumentin yleisosan ja periaatteet, mutta eivät koko tekstiä, koska he kokevat sen tulevan parhaiten tutuksi käytännössä. Miten siis saada uuden opetussuunnitelman perusteet näkymään paremmin myös arkityössä?

2. Kohti koulun uutta toimintakulttuuria

2.1 Muuttuva opettajuus

Opettajan autonomisuudella ja toiminnalla yksin luokassa on ollut perinteisesti vahva asema. Koulumaailmassa on kuitenkin ollut jo kauan meneillään pitkä ja hidaskäyttö murros. Koulu on avautumassa lisää eikä paluuta yksin puurtavaan opettajuuteen ole. (Hargreaves 2000, 151, 158–160; Jyrkiäinen 2017; Kiilakoski 2016.) Opettajuutta ja koulua kohtaan asetettujen vaatimusten muutos vaikuttaa oleellisesti käytännön opetustyöhön myös muulla tavoin. Haastateltavani sanoivat kokevansa, että opettajan ammattiin on tullut yhä enemmän muita ulottuvuuksia perinteisen opetustyön rinnalle. Oppilas tulee tuntea enenevässä määrin paremmin kokonaisvaltaisena yksilönä, jotta opetustyö luonnistuu. Kokeneempien opettajien näkemys on, että lapsilla on yhä enemmän monenlaisia ongelmia.

Haastatteluissa nousi esiin, että uudet opettajat kaipaavatkin tukea erityisesti yhteiskunnallisen ymmärryksen kehittämisessä sekä oman ammatillisuuden ymmärtämisessä, jotta he eivät kokisi jäävänsä yksin luokassa ilmenevien asioiden ja ongelmien kanssa (Jyrkiäinen 2017). Tästä samasta havainnosta kertoi Oulun yliopiston luokanopettajien kouluttaja ja kasvatustieteiden tutkija Maija Lanas Nuori2017 –tapahtuman Nuorisotyö koulussa -seminaarissa. Opettajilla on monenlaisia haasteita, sillä työnkuva on monipuolinen eikä opettajankoulutuksessa ole mahdollista opettaa kaikkea. Joissakin kouluissa yksin tekemisen kulttuuri onkin jo murrettu kokonaan ja opetusta tehdään tiimeissä esimerkiksi neljän opettajan kesken. Tällaisissa tiimeissä moniammatillisuus näkyy siten, että niissä on luokanopettajia ja erityisopettajia samassa tiimissä, joka huolehtii vaikkapa noin 80 oppilaasta. Lisäksi tiimillä on mahdollisuus luoda kontakteja koulun ulkopuolisiin ammatillisiin toimijoihin. (Jyrkiäinen 2017; Lanas 2016.)

Opettajille tulee tarjota tukea, jotta heillä olisi keinoja, välineitä ja rohkeutta tarttua asioihin eikä jäädä niitä yksin vatsvomaan. Opettajien tuen muodot ovat toisinaan hyvin sattumanvaraisia: tukirakenteet saattavat olla tosi hyvät tai vaihtoehtoisesti opettaja voi jäädä hyvin yksikseen oppimaan monipuolista työnkuvaa. Aina ei saatavilla ole välttämättä mitään tukirakenteita. Tällöin

vaarana on yksinäisyys ja täydellisyyden tavoittelu, joka voi ajaa lupaavat ja taitavat opettajat pois työstään. (Lanas 2016.) On selvää, että opettajat kaipaavat kasvavissa määrin parempia tukirakenteita työnsä vaatimuksien kasvaessa ja opetustyön resurssien leikkausten jälkeen. Esimerkiksi Aamulehdessä 26.2.2017 julkaistu tamperelaisen luokanopettajan Saija Pitkäsen mielipideteksti koulumaailman kuormittavuudesta antaa viitteitä tästä. Moniammatillinen kouluyhteisö voi osaltaan auttaa tämän haasteen ratkaisemisessa. Koulussa onkin monenlaisia verkostoja jo nyt, esimerkiksi Tampereen yliopiston normaalikoulussa tehdään yhteistyötä muun muassa sirkuksen kanssa.

2.2 Opettajankoulutuksen uudet visiot

Opettajankoulutuksessa ollaan tarttumassa uudistetun opetussuunnitelman perusteiden tuomiin haasteisiin. Tarkoituksena on vastata yleisesti tulevaisuuden ja tulevien sukupolvien tarpeisiin. Uudistuneessa opetussuunnitelmassa on määritelty laaja-alaisen osaamisen osa-alueet, jotka tulisi huomioida eri oppiaineessa.

Kuva 1. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiset laaja-alaisen osaamisen osa-alueet. Opetushallitus 2014.

Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitoksen opettaja ja tutkija Anne Jyrkiäinen sanoi haastattelussaan, että opetussuunnitelman uudet perusteet näkyvät jo nyt opettajankoulutuksessa. Tampereen yliopiston luokanopettajankoulutuksessa asiakirjaa on pyritty tarkastelemaan jo ennen sen voimaantuloa perehtymällä kursseilla sen eetokseen, sisältöön ja mitä se merkitsee. Monilukutaito on nostettu koulutuksen keskiöön yhteiseksi teemaksi ja se on koko vuoden ajan koulutuksessa mukana eri oppiaineissa. Monilukutaito pitää sisällään monenlaisia kirjoittamisen ja tuottamisen taitoja, mutta myös näkökulman siitä, miten yhteiskunta rakentuu monenlaisista erilaisuuksista ja miten niitä pitäisi tukea monilukutaidon kautta. Tämä tosin on vielä näkyvämpää muualla kuin Suomessa, jossa vieläkin on melko homogeeninen yhteiskunta. Tällaista monilukutaitoon liittyvää yhteistä teemaa on kuljetettu koko vuoden ajan opinnoissa mukana, ja kukin opiskelija on valinnut tästä teemasta oman siivunsa sekä tehnyt siihen liittyviä tehtäviä. (Jyrkiäinen 2017.)

Opiskelijat ovat myös toivoneet, että moninaisuuden ymmärtämisen lisäämiseen kiinnitettäisiin koulutuksessa huomiota. Tampereella luokanopettajankoulutuksessa pyritään vastaamaan tähän tarpeeseen ja lisäämään moninaisuuden (muun muassa sukupuolinen, seksuaalinen, kulttuurinen) tuntemusta. Tarkoituksena on pyrkiä ennen kaikkea näkemään koko ajan ihminen opetuksen takana, ymmärtäminen painopisteenä. Näin opetus ei olisi vain oppiainejakoista tai voimakkaan kategorista. Kantava perusajatus uudistuneessa opettajankoulutuksessa on se, että terveellinen yhteiskunnallinen keskustelu ja kritiikki ovat kasvamassa. Haastateltavani opettajankoulutuslaitokselta sanoi, että näihin on opettajien ja opetussuunnitelman uudistajien kiinnitettävä erityistä huomiota. (Jyrkiäinen 2017.)

Koulutyössä nuorisotoimella olisi opettajankoulutuksen näkökulman mukaan loistava tilaisuus osallistua mukaan sekä laaja-alaisen osaamisen kehittämisessä että eri oppiaineita integroivissa monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa. Jyrkiäisen mukaan nämä olisivat moniammatillisilla kontakteilla hyvä paikka tulla kouluun ja koulun liikkua oppilasryhmien kanssa muualle. Tällainen voisi laajentaa tuen mahdollisuuksia ihmisen kasvun polulla. Jyrkiäinen sanoo, että nuorisotoimen kannattaisi olla yhteyksissä lähikouluihin, miten se voi olla mukana esimerkiksi näissä integroivissa kokonaisuuksissa. (Jyrkiäinen 2017.)

2.3 Nuorisotyö koulussa

Nuorisotyön ja koulun yhteistyöllä on pitkät perinteet. Yhteistyötä on kuitenkin perinteisesti toteutettu ammattialojen työskentelemisenä rinnakkain eikä yhdessä tai yhteisesti luotujen tavoitteiden ja ajattelutapojen avulla. Tällöin kumpikin osapuoli on toteuttanut yhteistyötä omia etuja ja tarkoituksia silmällä pitäen. Koulun säännöt ja toimintakulttuuri ovat sanelleet yhteistyön mahdollisuuksia ja usein nuorisotyö kouluissa on jäänyt irralliseksi, satunnaiseksi ja suunnittelemattomaksi. Moniammatillista osaamista ei ole osattu hyödyntää kouluhyvinvoinnin tai lasten ja nuorten kasvun tukemisessa. Yhteistyö on kuitenkin saanut vuosien varrella kehittyessään uusia muotoja ja uudenlaista dialogisuutta. Nuorisotyö on alkanut saada enenevässä määrin mahdollisuuksia toimia koulussa omaa asiantuntijuuttaan hyödyntäen. Tällaiselle ammattilaisuudelle on kouluissa selkeä tilaus ja tarve. (Kiilakoski 2014, 9, 12; Kolehmainen & Lahtinen 2014, 14.)

Jotta voidaan puhua nuorisotyöstä koulussa, pitää määritellä mitä se on, mitä se pitää sisällään ja millaisin termein siitä puhutaan. Itse käytän tässä selvityksessä pääosin termiä nuorisotyö koulussa, koska nuorisotyö kouluympäristössä ei perustehtävältään eroa muualla tehtävästä nuorisotyöstä eikä nuorisotyöllä ole erityistä koulunuorisotyön linjaa esimerkiksi koulutuksessa. Lisäksi kuten Kolehmainen ja Lahtinen (2014, 15) kirjoittavat, se kuvaa paremmin nuorisotyön eetosta ja olemusta verraten esimerkiksi koulunuorisotyö-termiin. Koulunuorisotyö terminä kuvaa enemmän nuorisotyön toteuttamista osana koulun formaalia opetusta ja kasvatusta. Nuorisotyö koulussa -termi puolestaan kuvaa nuorisotyöllisen eetoksen toteutumista koulussa. Tekstin sujuvuuden vuoksi päätin kuitenkin käyttää myös koulunuorisotyö-termiä kirjoittaessani koulun vakituisista nuorisotyöntekijöistä.

2.3.1 Nuorisotyön funktiot ja eetos

Nuorisotyön funktiot eli tehtävät ja eetos suuntaavat nuorisotyötä myös kouluympäristössä. Esimerkiksi Nieminen (2007, 23–26) määrittää nuorisotyöllä olevan neljä perusfunktiota: sosialisatio-, personalisaatio-, kompensatio- sekä resursointi- ja allokoitiefunktio. Ensinnäkin näiden tavoitteiden mukaan nuoren sosialisatiota lähiyhteisön jäseneksi pyritään edistämään opettamalla hänelle yhteiskunnassa ja kulttuurissa hyväksi todettuja arvoja, rooleja,

käyttäytymistapoja ja toimintamalleja. Toiseksi nuorta pyritään ohjaamaan kasvamaan omaksi itsekseen niin, että hänestä tulee itsenäinen sekä omat tarpeensa ja pyrkimyksensä tunteva yksilö. Kompensaatiofunktion ajatuksena puolestaan on, että nuorisotyöllä autetaan ja ohjataan nuoria, joilla on ongelmia yhteiskuntaan sopeutumisessa tai omien yksilöllisten tavoitteiden saavuttamisessa. Toisin sanoen tarkoituksena on kompensoida puutteita sosiaalisiaatio- ja personalisaatiofunktion toteutumisessa. Resursointi- ja allokoitiefunktion mukaan nuorisotyön tehtävänä on myös vaikuttaa siihen, millaisia resursseja nuorille suunnataan ja mihin niitä käytetään.

Lisäksi Nieminen (2007, 34–37) kirjoittaa, että nuorisotyön eetos rakentuu voluntarismista, nuorten tarpeiden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamisesta, nuorten kansalaisuuden lujittamisesta, aikuisten kasvatusoikeudesta ja –vastuusta sekä arvoperustan relatiivisuudesta ja pluralistisuudesta. Ensinnäkin toimintaan osallistumisen tulee olla nuorelle vapaaehtoista ja lähtöisin nuoren toiveista ja tarpeista. Toiseksi nuori nähdään yhteisössä kykeneväksi, osallistuvaksi ja aktiiviseksi jäseneksi. Nuorisotyöntekijän ja nuoren ihmisen suhde on vastavuoroinen, vastuullinen ja luottamuksellinen kasvatussuhde. Kolmanneksi aikuisella on hyväksytty ja merkittävä rooli nuorisotyön tavoitteiden asettelussa, sisällön määrittelyssä sekä oppimisympäristöjen organisoimisessa. Aikuisen ohjaava rooli on sitä merkittävämpi, mitä nuorempien kanssa toimitaan. Lisäksi nuorisotyön arvoperusta on moninainen eikä nuorisotyössä ole olemassa koko alan kattavaa arvoperustaa, joka määrittäisi koko nuorisotyön kentän tavoitteet ja toimintasäännöt. Nuorisotyön kentälle onkin hyväksytty arvopohjaltaan erilaisia organisaatioita, yhteisöjä, toimintatapoja ja pedagogiikkoja.

Voimassa olevan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa korostuu lukuisia nuorisotyöllisiä periaatteita. Esimerkiksi itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, osallistuminen ja vaikuttaminen sekä tietenkin ihmisenä ja kansalaisena kasvaminen ovat suoraan rinnastettavissa nuorisotyön tavoitteisiin (ks. 2.2). Kunnallisen nuorisotyön Kanuuna-verkoston koordinaattorin Suvi Lappalaisen (2017) haastattelussa kävi ilmi, että opetussuunnitelman perusteiden kehittämistyössä on ollut opetusalan ammattilaisten ohella melko paljon nuorisoalan ammattilaisia mukana. Erityisesti yleisosaan on saatu kommentteja nuorisoalan puolelta. Nuorisotyöllä on siis tarjottavaa kouluyhteisölle ja siihen, millaiseksi koulun toimintakulttuurin muutos muotoutuu.

2.3.2 Nuorisotyön tarjoamat mahdollisuudet koulussa

Kiilakosken (2016) mukaan koulu on harvoja paikkoja, jossa on mahdollista pohtia asioita demokraattisesti yhdessä. Koulu on lapsen ja nuoren elämän kannalta merkittävä toimintaympäristö, sillä he viettävät siellä suuren osan ajastaan. Vuodessa koulupäiviä on yli sata ja näistä kertyy yhteensä noin tuhat oppituntia vuodessa. Tämä kerrottuna yhdeksällä peruskoulun vuodella ollaan jo suhteellisen huimissa lukemissa. Lisäksi koulu on merkittävä vertaissosiaalisuuden kenttä, jossa nuoret kohtaavat päivittäin myös monia sellaisia nuoria, joiden kanssa he eivät vapaa-ajalla halua olla tekemisissä. Lisäksi esimerkiksi moni nuoren ystävyysyhteisö on läheisesti sidoksissa kouluun ja koulussa nuori käy monenlaisia neuvotteluja ja kamppailuja asemastaan yhteisössä ja sen sosiaalisissa prosesseissa. (Kiilakoski 2016; Kiilakoski 2014, 9, 29.)

Nuorisotyöntekijä koulussa voi auttaa aikuisen ja nuorten maailman kohtaamisessa sekä sen ymmärtämisessä. Tällaisella työskentelytavalla haetaan kouluun uudenlaista toimintakulttuuria ja pyritään kehittämään kouluympäristöä sisältä päin. Nuorisotyö voi tarjota opettajille uutta asiantuntijuutta. Heillä on erityistä tietoa nuorten elämään liittyvistä haasteista, laajemmasta yhteiskunnallisesta kontekstista sekä ryhmäkulttuurien ja ihmissuhteiden tuntemusta. Jälkimmäinen tietous on myös opetussuunnitelman perusteiden mukainen, sillä niissä korostuvat hyvinvointi, osallisuus, yhteisöllisyys ja toimintakulttuuri. (Kilponen 2017; Lanas 2017.) Myös Kiilakoski (2014, 56) kirjoittaa, että koululla ja nuorisotyöllä on jaettu ja yhteinen motiivi: tuoda kouluun aikuinen, jolla ei ole arviointivelvollisuutta ja jonka työte ei lähde ongelmista vaan mahdollisuuksista. Kouluissa onkin jo nähty vuosien varrella tarve uudentyyppisiin ammattilaisuuksiin koulun sisällä, kun esimerkiksi kuraattoreille on haettu erilaisia uusia rooleja (Kilponen 2017, Lappalainen 2017).

3 Nuorisotyön ja koulun yhteistyön erilaisia muotoja

Hallinnollisesti nuorisotyön ja koulun yhteistyön rakentumisessa on paljon eroja kunnittain. Esimerkiksi Tampereen nuorisopalvelut on osa nuoriso- ja liikuntapalveluiden yksikköä, joka puolestaan on osa kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden palvelukokonaisuutta. Nuorisotyö koulussa kuitenkin ohjautuu Tampereella osaksi rahoituksellisesti perusopetuksen puolelta. Lahdessa varhaiskasvatus, nuorisopalvelut ja perusopetus kuuluvat saman lasten ja nuorten kasvun

vastuualueelle ja niiden rahoitus tulee samasta paikasta. Nuorisotyö koulussa on kuitenkin hallinnollisesti sijoitettu nuorisopalveluiden puolelle eli koulussa toimivien nuoriso-ohjaajien esimiehet työskentelevät nuorisopalveluissa. Helsingin kaupungin siirtyessä pormestarimalliin nykyinen Helsingin kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimi muuttui 1.6. alkaen kulttuuri- ja vapaa-ajan osastoksi. (Anunti 2017; Mäki 2017; Kilponen & Kivilahti 2017.)

Eryteisesti nuorisotyön ja koulun yhteistyössä näyttäisi olevan tärkeää, mikäli nuorisopalvelut ja perusopetus sijoittuvat samaan hallinnon alle. Nuorisotoimen mahdollisuuksiin kehittyä vaikuttaa sen hallinnollinen koti. Useissa isommissa kunnissa nuoriso- ja opetustoimi on siirretty samaan hallinnolliseen yksikköön (esimerkiksi Lappeenrannassa 1.6. lukien). Oulussa puolestaan on koko Suomen mittakaavassa ainutlaatuinen tilanne, sillä siellä toimii opetus- ja nuorisajohtaja, jonka vastuulla on sekä nuoriso- että opetuspalveluiden johtaminen. Muualla Suomessa näitä tehtäviä ei ole suoraan yhdistetty. (Kiilakoski 2014, 18; Lappalainen 2017.)

Myös yhteistyön muodot ja painopisteet vaihtelevat kunnittain. Haastatteluiden perusteella yhteistä kaikille tämän selvityksen kunnille on se, että lähes kaikki nuorisotyöntekijät työskentelevät jollain lailla yhteyksissä koulun kanssa. Yhteisiä tekijöitä ovat ryhmäyttäminen, välituntityö, koululla järjestettävät tapahtumat ja yhteisöllisten oppilashuoltoryhmien kokoontumisiin osallistuminen. Erottavina tekijöinä on se, miten tiiviisti nuorisotoimi on yhteistyössä koulujen kanssa, millä tavalla nuoriso-ohjaajat työskentelevät kouluilla ja onko nuoriso-ohjaajia koulussa vakituisina työntekijöinä. Haastatteluaineistossa olennaisiksi isommiksi kokonaisuuksiksi nousivat koulun vakituiset nuoriso-ohjaajat, jopo-luokat ja Kaikki käy koulua -hanke. Näihin palaan tarkemmin kappaleissa 3.1, 3.2 ja 3.3.

Nuorisotyötä koulussa pyritään myös koordinoimaan alueittain. Esimerkiksi Tampereella on Suomen ensimmäinen seudullisen nuorisotyön koordinaattori. Hän organisoii nuorisotyötä koulussa tekevien verkoston tapaamisia kerran kuussa, jakaa tietoa ja tukea verkoston kesken sekä järjestää verkoston toimijoille koulutusta. Lahdessa puolestaan nuorisopalvelussa työskentelee Kanuuna-verkoston koordinaattori, joka on organisoinut muun muassa yhteisiä seminaareja nuorisotyötä koulussa tekeville toimijoille. Helsingissä syksyisin järjestetään opettajille vesopäivä, jolloin nuorisotyöyksikkö esittäytyy ja kertoo yhteistyöstä kaikille opettajille. Lisäksi tavoitteena on

järjestää yhteistä keskustelua ja tiedonvaihtoa koulun henkilökunnan ja nuorisotoimen välillä. (Anunti 2017; Mäki 2017; Lappalainen 2017.)

3.1 Vakituiset koulunuorisotyöntekijät Lahdessa ja Tampereella

3.1.1 Lahti

Nuorisotyö koulussa on lähtenyt Lahdessa alun perin liikkeelle hankerahoituksena vuonna 2013. Nykyisin toiminta on vakinaistettu jokaiselle yläkoululle siten, että niistä jokaisella toimii nuorisotyöntekijä vakituksena ja kokoaikaisena työntekijänä. Nuorisotyöntekijä toimii koulussa siten, että hän työskentelee koulun työntekijänä, mutta on tiiviissä yhteistyössä alueellisen nuorisotyön kanssa. Koulunuorisotyö perustuu perusopetuksen ja nuorisopalveluiden yhdessä laatimaan suunnitelmaan. Yhteistyössä on määritelty jokaisessa koulussa tapahtuva perustoiminta, mutta lisäksi laaditaan myös koulukohtaiset tarkemmat suunnitelmat. Lahden nuorisotyö jakautuu kolmeen palvelualueeseen, joista jokaisessa nuorisopalveluiden koulu yhteistyöryhmä pitää huolta siitä, että kunkin alueen koulu yhteistyön perustoiminta toteutuu kaikilla luokka-asteilla. Ryhmään kuuluvat alueella työskentelevät nuoriso-ohjaajat ja toimintaa koordinoiva koulunuorisotyöntekijä. (Kilponen 2017; Unelius 2017.)

Lahdessa koulunuorisotyöntekijät käyttävät hyödyksi pitkiä välitunteja, joiden aikana he ovat käytettävissä aikuisina, jotka ovat eräänlaisia nuoren rinnallakävelijöitä. Ohjaajat pyrkivät olemaan nuoren tukena ja myös kehittämään koulu yhteisöä niin, että se ottaa nuoren tarpeet ja toiveet paremmin huomioon. He myös tekevät töitä luokassa luokanvalvojan rinnalla, jos luokassa on joku haastava tilanne ryhmäprosesseissa (esimerkiksi joku oppilas jätetään luokkayhteisössä ulkopuolelle). Nuorisotyöntekijä pohtii luokanvalvojan kanssa yhdessä, miten tällaisia tilanteita voitaisiin ratkaista, ja etenkin miten niitä voisi ennaltaehkäistä. Luokassa ja välitunneilla pyritään myös tekemään havaintoja luokan yleisistä ryhmäprosesseista, jotta ryhmän toiminnasta saadaan kokonaisvaltaisempi näkemys. Luokkatyöskentelyn ja välituntityön lisäksi menetelminä käytetään esimerkiksi ryhmäytyksiä, oppilaskunta- ja tukioppilastoimintaa, kodin ja koulun yhteistyötä, pienryhmätoimintaa sekä erilaisia teematapahtumia. (Kilponen 2017; Unelius 2017.)

Koulunuorisotyöntekijä osallistuu Lahdessa yhteisöllisten oppilashuoltoryhmien kokouksiin ja yksilöllisessä oppilashuollossa hän on mukana, jos huoltaja sitä erikseen toivoo. Nuorisotyöntekijä tekee paljon yhteistyötä työparina koulukuraattoreiden kanssa, mutta lastensuojeluasioista vastaa oppilashuoltoryhmä. Hän ei siis ole sosiaalityön ammattilainen vaan nuoren tsemppari ja kanssakulkija. Nuorisotyö on myös tuonut kouluun välitunneille toiminnallista tekemistä sekä välineitä ja pelejä nuorten saataville. Tällaisella toiminnalla on pyritty rikkomaan välituntien passiivisuutta ja parantamaan kouluviihtyvyyttä. (Kilponen 2017; Unelius 2017.)

3.1.2 Tampere

Tampereella nuorisotyöntekijöiden työ kouluissa on alkanut vuonna 2015 hankerahoituksena. Kahden vuoden ajan kahdella koululla on toiminut vakituinen koulun oma nuorisotyöntekijä, Emmi Hellsten Lielahden koululla ja Nina Lehtinen Kaukajärven koululla. Lisäksi he ovat työskennelleet yhdessä yhtenä päivänä viikossa Juhannuskylän koulussa. Molemmille on järjestetty omille kouluilleen omat tilat. Lielahden koulu on tosin tällä hetkellä remontissa, joten Hellsten saa omat tilat takaisin käyttöönsä ensi lukuvuonna. Varsinainen hanke on nyt päätynyt, mutta toiminta on päätetty vakinaistaa kolmelle koululle syksystä lähtien, uutena koulu Etelä-Hervannassa. Lisäksi Juhannuskylän koululle aiotaan nimittää uusi nuorisotyöntekijä, joka toimii osan työajastaan koululla ja osan nuorten monitoimikeskuksessa Monitoimitalo 13:lla. Koulunuorisotyöntekijät kertoivat haastattelussaan aloittaneensa työn nollassa. Saatuaan oman toimintansa vakiinnutetuksi työntekijöiden tavoitteena on, että jokaisella koulunuorisotyötä järjestävällä koululla olisi oma tila varattuna nuorisotyölle. (Hellsten & Lehtinen 2017; Mäki 2017.)

Nuorisotyöntekijöiden työ kouluissa on moninaista. He mobilisoivat välituntitoimintaa, toimivat opettajan työparina valinnaisryhmissä, järjestävät koko koulun yhteisiä tapahtumia, kouluttavat 7. luokan tulevia luokanohjaajia ja osallistuvat yhteisöllisiin oppilashuoltoryhmän tapaamisiin (isommat kokoukset kaksi kertaa vuodessa). Lisäksi oppilaat voivat varata heiltä aikaa yksilökeskusteluun. Teoriassa ideaalitalanne olisi, että nuorisohjaaja olisi aina tarpeen tullen saavutettavissa, mutta esimerkiksi yksilöohjausta on niin paljon, ettei tämä ihan aina ole käytännössä mahdollista. Nuorisotyöntekijät kertovat kysyvänsä aktiivisesti ja säännöllisesti nuorilta palautetta ja kehittämisehdotuksia. (Hellsten & Lehtinen 2017.)

Välituntitoimintaan kuuluu olennaisesti syyslukukaudella Pojojahti-kilpailu. Pojojahtiin osallistutaan luokittain ja palkintona kilpailusta on yhteistä tekemistä. Kilpailun idea on, että oppilaat suorittavat syyskuusta joulukuuhun kerran viikossa tehtäviä, joista sitten saavat kerättyä luokalleen pisteitä. Osa tehtävistä on yksinkertaisia, mutta joukossa on myös tehtäviä, joihin liitetään vakavampia teemoja, esimerkiksi mielenterveyteen ja päihteisiin liittyen. Kilpailun päämääränä on yhteishengen kohottaminen ja ryhmäyttäminen. Pojojahti on järjestetty kaksi kertaa ja ohjaajien tavoitteena on järjestää se ensi vuonna vielä kolmannen kerran. Välitunnilla järjestetään myös muuta toimintaa. Tärppivarttien aikana nuoret saavat muun muassa kesätöihin vinkkejä, heidän kanssaan täytetään kesätyöhakemuksia ja heille annetaan esimerkiksi tabletteja käyttöön. Tilassa on myös toisinaan ollut psykologi pitämässä hyvinvointiin liittyviä tuokioita. Lisäksi nuorisotyöntekijät promotoivat nuorille suunnattuja tapahtumia ja nuoret voivat tulla tilaan vain hengailemaan niin halutessaan. (Hellsten & Lehtinen 2017.)

Yleisesti nuorisotyöntekijät pitävät kiinni koulun säännöistä, mutta eivät rankaisijan asemassa vaan keskustelevalle otteella. Nuorisotilassa ei kuitenkaan sallita esimerkiksi minkäänlaisia päihdyttäviä aineita ja laittomat asiat raportoidaan asianmukaisesti eteenpäin. Jatkotoimenpiteitä tehdään muissa tapauksissa tilanteen mukaan. Tarkoitus on herättää nuorissa ajatuksia ja lisätä tietoutta asioista sekä saada nuori ajattelemaan. Nuorisotyöntekijät osallistuvat myös Risu-toiminnan moniammatilliseen ryhmään, jonka toimintaa järjestetään sosiaalipäivystyksen kautta alle 18-vuotiaille rikoksentekijöille tai ennaltaehkäisevänä toimintana nuorille, jotka ovat vaarassa ajautua rikoksen poluille. Nuori voi vaikuttaa kenen kanssa hän haluaa ryhmässä työskennellä. Toimintaan osallistuva nuori on saattanut esimerkiksi joutua koulussa tappeluihin tai myydä päihdyttäviä aineita koulussa. Koulunuorisotyöntekijät ovat yleensä mukana, jos he tuntevat nuoren ja nuoren käyttäytymiseen tulee puuttua. (Hellsten & Lehtinen 2017.)

Kummallakin työntekijällä on kouluilla vastuullaan valinnaisiin opintokokonaisuuksiin kuuluvia ryhmiä. Ryhmiä ohjataan siten, että opettaja toimii ryhmässä nuorisotyöntekijän työparina. Tavoitteena on useimmiten harjaannuttaa muun muassa sosiaalisia taitoja ja opettaa arjen hallintaa. Ryhmiä ohjaa sukupuolisensitiivisyyden ajatus, siksi ryhmät on jaettu tyttö- ja poikaryhmiin. Valinnaisryhmissä poiketaan valmiiksi tehdyistä suunnitelmista, jos tilanne tai tarve niin vaatii eikä kaikissa ryhmissä enää edes suunnitella, sillä toiminta on vakiintunut tiettyihin

raameihin ja pyörii jo kuin itsestään. Valinnaisryhmät kuuluvat Kaikki käy koulua –hankkeeseen (lisää kappaleessa 3.3).

3.2 Jopo-luokat

Jopo-toiminta on eri paikkakunnilla hieman eri tavalla jäsenneltyä, opettajan työparina toimivan työntekijän ammattipohja vaihtelee. Tätä selvitystä varten kävin haastattelemassa tamperelaista jopo-luokan nuoriso-ohjaajaa Niina Tuomista. Tampereella mallissa käytetään nuoriso-ohjaajaa opettajan työparina, jolloin nuoriso-ohjaaja työskentelee koululla jopo-luokassa täysipäiväisesti. Opettaja opettaa oppiaineita ja nuoriso-ohjaaja ohjaa nuoria muissa asioissa. Tampereella jopo-luokkaan hakevat nuoret itse oman motivaationsa kautta ja omasta itsenäisestä päätöksestä. Haastatteluiden kautta luokkaan valitaan 12 9-luokkalaista nuorta. Kaikki nuoret haastatellaan. Kaupungissa on eri kouluilla yhteensä neljä jopo-luokkaa. (Tuominen 2017.)

Luokalle hakevat ja sinne valitut ovat yleensä sellaisia nuoria, jotka ovat orientoituneet enemmän työelämään kuin opiskeluun tai muuten pärjäävät paremmin pienemmässä ryhmässä kuin isossa luokassa. Jopo-luokassa on siis nuoria, joilla on erilaisia hankaluuksia ja tässä ryhmässä on esimerkiksi nuoria, joille sosiaaliset tilanteet ovat vaikeita. Nuoriso-ohjaaja opettajan työparina auttaa toisinaan myös oppiaineissa, jos on tarvetta ja on näin ylimääräisenä aikuisena luokassa. Nuoriso-ohjaajalla ja opettajalla on yhteiset omat erilliset työtilat luokan yhteydessä ja nuoret toisinaan hengailevat siellä sekä tekevät pienryhmissä töitä. (Tuominen 2017.)

Jopo-luokalla käydään koulua työpainotteisesti ja toiminnallisesti ja nuoret ovatkin kouluvuodesta yhteensä kuusi viikkoa töissä. Myös koulussa pärjäämistä pyritään parantamaan. Nuoriso-ohjaaja hakee nuoren kanssa yhdessä työpaikan, josta nuori käy itse kyselemässä työskentelymahdollisuutta. Nuoriso-ohjaaja ohjaa nuorta hakemaan erityisesti työpaikkoja, jotka voisivat olla järkeviä esimerkiksi yhteishaun, tulevan opiskelupaikan tai tulevaisuuden työllistymisen kannalta. Kun nuori on löytänyt työpaikan, nuoriso-ohjaaja lähtee mukaan tekemään nuoren kanssa työsopimuksen työpaikalle. Työhaun lisäksi hän järjestää leirikouluja. Leirikoulujen ajatuksena on ryhmäytyminen, yhdessä toimiminen ja niin sanottu piilo-oppiminen erilaisten käytännön toimintojen lomassa. Leirikoulujen kautta opetellaan olemaan normaalissa arjessa koulun

ulkopuolella. Myös muuta koulun ulkopuolista ohjelmaa tarjotaan muun muassa yhteistyössä Tampereen muiden jopo-luokkien kanssa. (Tuominen 2017.)

Näiden työtehtävien lisäksi Tuomisen muut tehtävät vaihtelevat vuosittain. Toisinaan hän on ollut mukana 7. luokkalaisten ryhmätyksissä ja joissakin muissa koululla nuorille tarjottavissa kokonaisuuksissa esimerkiksi seksuaalikasvatukseen liittyen. Työssä on paljon nuorten arkista kohtaamista ja toisinaan hän on oman luokkansa nuorten mukana valinnaisissa ryhmissä, jotka ovat ainoita jopo-luokkien nuorien tunteja isossa luokassa. Tuominen sanoo, että tutuimmat nuoret jopo-luokan ulkopuolelta ovat nuoria, jotka eivät ole ”niitä kymppin oppilaita” ja usein melko saman tyyppisiä kuin oman luokkansa nuoret. Hän sanoo myös pitävänsä yhteyttä lähellä olevien nuorisotilojen ohjaajien kanssa. Nämä nuorisotilojen ohjaajat tulevat toisinaan pitämään välituntitoimintaa nuorille, joten Tuominen ei itse osallistu välituntityöhön. Välitunnit ovat kuitenkin hänen mukaansa yleisesti hyvää aikaa tehdä kohtaamistyötä (oman luokkansa) oppilaiden kanssa.

3.3 Kaikki käy koulua -hanke

Helsingissä käynnistyi vuonna 2009 Kaikki käy koulua -hanke, jonka nuorisoasiainkeskus, opetusvirasto sekä sosiaali- ja terveystieteiden virasto ovat yhdessä suunnitelleet. Nuoret ovat virastoille yhteiset, mutta virastoja ohjaa eri lainsäädäntö. Hankkeen tarkoituksena on ollut ehkäistä koulupudokkuutta ja syrjäytymistä ryhmämuotoisen tuen avulla. Ryhmissä on keskiössä nuorten elämänhallinta, sosiaaliset taidot ja koulunkäynnin tukeminen. Kaikki käy koulua -toiminnan käytännön koordinoinnista vastaa Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus. Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuodesta 2014 lähtien tukenut toiminnan aloittamista myös muissa kaupungeissa, esimerkiksi Tampereella ja Oulussa. (Gretschel & Hästbacka 2016, 12; Määttä 2017.) Hankkeen suunnittelija Paula Määttä (2017) Helsingin nuorisoasiainkeskukselta kertoo, että Kaikki käy koulua -hankkeeseen osallistumiseen täytyy olla lupa nuoren perheeltä ja taustalla täytyy olla nuoren oma tahto osallistua. Hankkeen piirissä toimivat ryhmät kokoontuvat joko tyttö- tai poikaryhminä, joihin valitut oppilaat voivat olla hyvin erilaisia.

Aikuiset ja nuoret muodostavat yhdessä ryhmän, jonka ryhmäytymistä edistetään. Ryhmissä on vähintään 2-3 ohjaajaa, jotka tyypillisesti ovat nuoriso-ohjaaja ja opettaja. Ryhmän tarve määrittää, onko tarvetta kolmannelle ohjaajalle ja kuka valitaan kolmanneksi ohjaajaksi. Toiminta on

suunnattu 8.-9. -luokan oppilaille ja ryhmät kokoontuvat kerran viikossa. Esimerkiksi Tampereella on haastattelujeni mukaan päädytty pitämään ryhmiä opettaja-nuorisotyöntekijä-työparina. Ryhmän tyypillisiä yhteisiä aktiviteetteja ovat ryhmän yhteinen aamupala, erilaiset keskusteluasiat ja yhdessä toteutetut asiat, kuten esimerkiksi yhteiset retket. Yhteisen tekemisen kautta pyritään herättämään nuorissa luottamusta muita ihmisiä kohtaan, tutustuttaa heitä uusiin ihmisiin sekä kannustaa heitä löytämään omia ja muiden vahvuuksia. (Gretschel & Hästbacka 2016, 12–13; Hellsten & Lehtinen 2017; Määttä 2017.)

Toimintaa ohjaa myönteisen tunnistamisen idea eli siinä lähestytään asioita oppilaan vahvuuksien, voimavarojen ja onnistumisien kautta (Määttä 2017; Gretschel & Hästbacka 2016, 13). Määttän mukaan on tärkeää, ettei ryhmää luoda ongelmalähtöisesti. Ryhmän erilaiset nuoret erilaisista lähtökohdista voivat toimia toisilleen voimavarana, kun nuoret voivat antaa vinkkejä toisilleen asioissa, joissa itse ovat hyviä, mutta jotka muut ryhmäläiset kokevat haasteellisena. Ryhmässä on tarkoitus kannustaa ja ohjata nuoria etsimään itselleen apua ja tukea eli ottamaan aktiivisempia roolia omien asioiden hoitamisessa koulu yhteisössä ja vapaa-ajalla. (Gretschel & Hästbacka 2016, 13; Määttä 2017.)

Joissakin kouluissa hankkeen ryhmät toimivat valinnaisena kokonaisuutena, mutta joissakin kouluissa ohjaajat ohjaavat ja suosittelevat ryhmää heidän mielestään kohderyhmään kuuluville oppilaille (Määttä 2017). Esimerkiksi Tampereella toiminta käynnistyi siten, että ohjaajat suosittelivat ryhmiä sopiville nuorille, mutta myöhempiin ryhmiin nuoret pystyivät omatoimisesti hakemaan. Ryhmään hakemisen jälkeen opettajisto ja ohjaajat haastattelevat nuoret ja miettivät, ketkä ryhmiin valitaan. Jos nuori ei tule valituksi, hänelle kerrotaan miksi hän ei päässyt ja hänet ohjataan muun tuen pariin. Ryhmiin pääseminen ja kuuluminen vaativat nuorelta sitoutumista, halua ja kokemusta siitä, että hän hyötyy ryhmämuotoisesta tuesta. (Lehtinen 2017; Määttä 2017.) Gretschel ja Hästbacka (2016, 23) toteavat, että valinnaisryhmiin kuuluminen on vähentänyt nuorten lintsaamista, nostanut numeroita sekä saanut nuoria suorittamaan peruskoulun loppuun ja hakeutumaan jatko-opintoihin.

3.4 Muita hankkeita

Helsingin seudulla ei kouluissa ole nuorisotyöntekijöitä koulun omina työntekijöinä, vaan nuorisotyö kouluissa näkyy lähinnä erilaisten hankkeiden muodoissa. Yhdellä Helsingin koululla on tosin suoritettu pilotti, jossa nuorisotyöntekijä on yhden päivän paikalla koulussa. Lisäksi joissakin kouluissa tehdään välituntityötä pitkillä ruokavälitunneilla. Tällaisten ruokavälituntien aikana voi olla esimerkiksi kohtaamisia ja keskusteluja nuorten kanssa, infoa nuorisotoimen tapahtumista ja mahdollisesti pohdintaa opettajien kanssa siitä, miten selvittää yhdessä hankalia tilanteita. (Anunti 2017.)

Helsingissä on tarjolla nuorisotyötä kouluille monien erilaisten hankkeiden muodossa. Ensinnäkin kaikilla kouluilla järjestetään Ruuti-toimintaa. Ruuti tarkoittaa helsinkiläisten nuorten vaikuttamiskanavaa, jonka kautta nuoret voivat muun muassa jättää aloitteita, perustaa omia toimintaryhmiä vaikutettaviin asioihin liittyen ja tavata päättäjiä. Ruutiin valitaan joka vuosi ydinryhmä, joka yhdessä nuorisoasiainkeskuksen kanssa huolehtii Ruudin toimivuudesta. Se on linkki nuorten ja päättäjien välillä sekä huolehtii nuoria koskevien asioiden viemistä eteenpäin yhdessä päättäjien kanssa. Ruudin ydinryhmässä toimivat henkilöt valitaan vuosittain syksyisin järjestettävillä vaaleilla. Ruuti järjestää myös kevään aikana mahdollisuuden päättäjien tapaamiseen päättäjämilitissä. (Anunti 2017.)

Helsingissä jotkut koulut osallistuvat myös pulssitoimintaan, jossa nuoret suunnittelevat harrastustoimintaa, jota nuorisotoimi pyrkii tukemaan. Nuorisotoimi tarjoaa myös tukea nuorten yhteisvalintojen ohjaukseen ja avustaa nuorten kesätyönhakua jakamalla kesäsetelin jokaiselle 9. luokan oppilaalle. Kesäsetelin ajatus on, että nuori itse hakee kesätyöpaikan ja kaupunki avustaa 300 eurolla työnantajaa nuoren palkkauksessa. Helsingissä ei ole luotu selkeää mallia nuorisotyön toteutumiselle kouluissa, koska on haluttu enemmän alueiden päättävän yhteistyön muodoistaan. Tämä on harvinaista muihin kuntiin katsottuna. Helsingissä nuorisotyön ja koulun yhteistyön painopisteet vaihtelevat siis alueiden oman päätöksenteon mukaan. (Anunti 2017.)

Tampereella puolestaan on ollut edellä mainittujen työmuotojen lisäksi käynnissä pilotti, jossa nuoriso-ohjaaja on erityisnuorten ryhmässä mukana. Ryhmässä toimivat tiiminä kaksi erityisopettajaa ja nuoriso-ohjaaja. Nuoriso-ohjaaja tarjoaa tukea koulunkäyntiin ja toimii siltana

vapaa-aikaan. Tarkoituksena on hakea uutta muotoa koulunkäyntiin ja sen edistämiseen sekä löytää oppilaan omat vahvuudet ja ottaa ne käyttöön. Opetuksessa painottuvat kokeilu ja tekeminen. Tätä hanketta on tarkoitus myös jatkaa. Ryhmässä toimii maksimissaan 10 oppilasta ja siinä työskennellään rankkojen aiheiden parissa, nuoria esimerkiksi haetaan kouluun kotoaan. Opetusta annetaan yksilöllisesti oppilaan tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti. Ryhmässä on mahdollista opiskella vuosiluokkiin sitomattomasti. Vastaavaa toimintaa on käynnistetty myös esimerkiksi Ylöjärvellä. (Mäki 2017.)

4. Nuorisotyön hyödyt koulumaailmassa

4.1 Moniammatillisuus voimavarana

Nähdäkseni opettajilla on jo paljon erilaisia liikkuvia osia työssään ja moniammatillinen yhteisö voi paikata niitä kohtia, joita opettaja ei ehdi ottaa huomioon. Haastatteluista kävi vahvasti ilmi, että niin sanottujen ulkopuolisten aikuisten kanssa tehty yhteistyö nähdään positiivisessa valossa ja siitä on saatu hyviä kokemuksia. Nuorisotyön ja koulun yhteistyössä nähdään paljon mahdollisuuksia. Haastatteleman opettajat huomioivat, että kun oppilaan vapaa-aika sujuu hyvin, se heijastuu koulunkäyntiin ja siinä menestymiseen positiivisesti. Kun oppilaalla on vapaa-ajalla elämässä haasteita ja ongelmia, myös koulunkäynti häiriintyy. Tällaisissa asioissa nuorisotyöntekijän koetaan pystyvän auttamaan omalla erityisellä näkökulmallaan ja tietoudellaan.

Ylipäättään moniammatilliset tiimit koettiin haastatteluissa voimavarana. Määtän (2017) mukaan nuoret kokevat, että joku on heitä varten, kuuntelee ja on heidän puolellaan. Nuorisotoimi on huomannut tavoittavansa koulusta nuoret, joita muuten ei tavoiteta. Opettajat puolestaan kokevat, että heidän paineitaan helpottaa toisten ammattilaisten läsnäolo koulussa. Esimerkiksi haastatteleman rehtori Katri Aaltio (2017) pitää Kaikki käy koulua -hanketta hyvänä yhteistyöhankkeena ja viittaa, että myös tutkimuksen tasolla on havaittu sen etujen olevan kiistattomat (ks. Gretschel & Hästbacka 2016). Hänen mukaansa nuorisotyö on tuonut rikkautta koulun arkeen. On perusteltua kysyä, kuka edes enää haluaisi viettää yksin 40 vuotta samassa luokassa. Jyrkiäinen (2017) toteaaakin, että on hienoa päästä tekemään työtä, jossa pääsee auttamaan lasta kasvamaan, mutta on myös hienoa päästä tekemään tätä työtä toisten kanssa.

Tarve uusien koulussa toimivien ammattilaisuuksien löytämiselle ja verkostoitumisille esitettiin monessa haastattelussa. Lappalaisen (2017) mukaan kouluihin onkin aika ajoin haettu uusia ammattilaisuuksia pitämään huolta asioista, jotka jäävät opettajien ja muun henkilökunnan työtehtävien ulkopuolelle. Koulut ovat jo pitkään tunnistanee, että sieltä puuttuu jokin oleellinen toimija, joka voisi kohentaa koulun ilmapiiriä ja oppilaiden hyvinvointia. Esimerkiksi kymmenisen vuotta sitten kouluihin haettiin valtionrahoituksella useaan eri hankkeeseen koulusosionomeja, joita lopulta oli jotakuinkin joka kunnassa. Hankkeen loputtua ei kouluihin kuitenkaan jäänyt tällaisia sosionomeja kuin yhdelle tai kahdelle paikkakunnalle. (Lappalainen 2017; Kilponen 2017.) Lappalainen arvelee, että nuorisotyöllä on paremmat lähtökohdat, sillä nuorisotyö on professio, johon on monipuolista koulutusta. Nuorisotyö on myös nimenomaan suunnattu nuorille, riippumatta siitä kontekstista missä he ovat.

4.2 Ryhmäprosessien tuntemus

Opetus ja koulu rakentuvat melko vahvasti yksilökeskeisen näkökulman varaan ja ryhmätason prosesseja hyödynnetään kouluilla verrattain vähän eikä niitä välttämättä edes ymmärretä kovin hyvin. Nuorille koulunkäynti on kuitenkin ryhmässä toimimista. (Kiilakoski 2014, 32.) Lappalaisen (2017) mukaan yläkoulussa työskentelevien aineenopettajien koulutus on tällä hetkellä ohutpohjaista siihen nähden missä he tekevät töitä. Aineenopettajat saattavat olla jopa pedagogisesti ohuella pohjalla, kun koulutuksessa ei ole aikaa tai paikkaa laajamittaiseen opiskeluun, ellei opiskelijan oma mielenkiinto kohdistu esimerkiksi ryhmäprosesseihin. Nuorisotyön vahvalla ryhmänohjauksen metodiosaamisella voidaan tuoda osaamista tälle osa-alueella luokkatyöskentelyyn. Tässä suhteessa nuorisotyöntekijät koulussa paikkaavat koulutuksen rakenteellisia ongelmia, kun opetus ei vastaa nykyajan haasteisiin riittävän hyvin. Toisaalta on myös havaittavissa, että vahvan opettajuuden identiteetin omaavat opettajat hyödyntävät ja osaavat hyödyntää nuorisotyöllisiä toiminnallisia menetelmiä. (Lappalainen 2017; Unelius 2017.)

Nuorisotyön edut koulumaailmassa ovatkin erityisesti ammattialan ryhmäprosessien ja -ilmiöiden tuntemuksessa sekä nuoren kohtaamisessa kokonaisvaltaisena yksilönä. Nuorisotyö pystyy hakemaan yhteistä säveltä sekä oppilaiden, opettajien että vanhempien välille. Näillä ryhmien kouluun liittyviä erilaisia intressejä on hyvä sovittaa yhteen. (Kilponen 2017.) Koulunuorisotyöntekijät Tampereella kertoivat toimivansa koulussa siltana oppilaiden ja koulun

henkilökunnan välillä ja vaikuttavansa oppilas-opettaja-vuorovaikutukseen. Toisinaan oppilaiden ja aikuisten välillä saattaa olla kiistoja, joiden aikana kummatkin osapuolet saattavat käyttäytyä epäasiallisesti. Ohjaajat toimivat välimaastossa/rajapinnoilla aikuisten ja nuorten välillä ja tekevät heidän kanssaan kompromisseja. (Hellsten & Lehtinen 2017.)

Lisäksi koulunuorisotyöntekijät voivat selittää oppilaiden välistä sosiaalista vuorovaikutusta ja siihen liittyviä reaktioita opettajille. Eräs haastateltavista kertoi muun muassa selvitellessä tapausta, jossa oli luokkahuoneessa tapahtunut suorasaanaista sananvaihtoa kahden tytön kesken. Toinen tytöistä ei ollut tarkoittanut loukata, mutta loukatuksi itsensä kokenut tyttö oli lähtenyt ”vittuun” luokasta. Nuorisotyöntekijä voi ryhmäosaamisellaan luoda ymmärrystä nuorten välisistä sosiaalisista prosesseista esimerkiksi tällaisissa tilanteissa. Nuorten välisen vuorovaikutuksen ongelmien huomaaminen ei ole ulkopuolisille helppoa, sillä ulospäin pienimuotoiselta vaikuttavat tilanteet voivat olla nuoren kokemusmaailmassa suuria. Ympäröivällä yhteisöllä ja siihen kuulumisella on oleellista vaikutusta nuoren identiteetin kehittymiselle. Yhteisössä nuori oppii esimerkiksi millaiset ovat hänen mahdollisuutensa vaikuttaa, miten konfliktitilanteissa toimitaan ja miten kunnioittaa toisia ihmisiä. Nuorten kouluhyvinvoinnissa sosiaaliset suhteet, oma vertaisryhmä sekä koululuokan yhteishenki ovatkin erityisen merkityksellisiä. (Kiilakoski 2014, 34–36, 45; Unelius 2017.)

Opettajien kanssa tekemistäni haastatteluista nousi esiin pariin otteeseen ajatus siitä, että ”kännykät ovat syöpä” ja että lasten ja nuorten hyvinvoinnille olisi tärkeää viettää yhdessä aikaa erityisesti teknisten laitteiden ulkopuolella. Oma huomioni tällaisista mielipiteistä on, että kännykän käytön tavoissa on sukupolvien välinen kuilu. Aikuiset ovat usein huolissaan siitä, että lapset käyttävät liikaa aikaa kännyköiden ja muiden teknisten vempainten parissa. Nuorille aikuisten huoli näyttää usein ylihuolehtimisena ja ärsyttävänä puuttumisena heille tärkeisiin asioihin. Oma havaintoni on, että nuoret ovat huomattavasti näppärämpiä teknologisten ”vempainten” käytössä kuin vanhemmat sukupolvet. Kännykän käyttöön liittyy usein hyvin paljon nuorille tärkeitä sosiaalisia ja yhteisöllisiäkin ilmiöitä. Kännykät saattavat olla oleellinen osa nuorten välistä yhdessäoloa silloinkin, kun he viettävät aikaa verkon ulkopuolella.

Nähdäkseni nuorisotyöntekijät voivat koulussa auttaa opettajia ymmärtämään myös tätä ulottuvuutta nuorten elämässä ja mahdollisesti jopa valjastamaan nuorten suosimaan teknologiaa

opetuskäyttöön. Nuorten teknologian käytön ymmärtäminen ja sen hyödyntäminen nuorisotyössä on tosin myös nuorisoalalla vasta alussa. Nuorisotyöntekijöille esimerkiksi tarjotaan vielä melko vähän koulutusta digitaaliseen nuorisotyöhön liittyen (Kuntakysely 2017). Tärkeää varmasti onkin, että myös nuoriso-ohjaajille on tarjolla ajanmukaista tietoa nuorten ilmiöistä.

4.3 Neutraalius, vertaisuus ja rinnalla kulkeminen

Moni haastateltava korosti sitä, että nuorisotyön mahdollisuudet ovat erityisesti ammattikunnan epävirallisuudessa. Nuoriso-ohjaajaa voisikin luonnehtia Kiilakosken (2014, 39) sanoin rennoksi kurinpitäjäksi. Nuorilla on nuorisotyöntekijöistä yleensä positiivinen mielikuva ja nuoriso-ohjaajaan liitettävä neutraalius sekä aikuisen ja nuoren maailman välissä toimiminen yleisesti koetaan hyväksi. Nuoriso-ohjaaja ei toimi viranomaisnäkökulmasta tai vanhemman näkökulmasta, jolloin hänen asemassaan ei ole samanlaista auktoriteetti- tai viranomaisasetelmaa kuin muissa rooleissa. Lisäksi nuoriso-ohjaajalla ei ole arviointivollisuutta nuorta kohtaan. Pääsääntöisesti nuoriso-ohjaajaan luotetaan, vaikka nuori ei osallistuisi esimerkiksi nuorisotalotoimintaan. Nuorten luottamuksen saavuttaminen myös kouluympäristössä tapahtuu siis luontevasti. Nuoriso-ohjaajaa kohtaan osoitettava luottamus saattaa tuntua toisinaan jopa käsittämättömän suurelta, sillä hänelle esitetään paljon erilaisia kysymyksiä laajalla skaalalla kaikenlaisista aihepiireistä. (Anunti 2017; Jyrkiäinen 2017; Kolehmainen & Lahtinen 2014, 28; Määttä 2017; Tuominen 2017.)

Sairaalakoulussa työskentelevän erityisluokanopettaja Raili Miettisen (2017) haastattelusta kävi ilmi, että moni oppilaista näyttää olevan kurkkuaan myöten täynnä psykiatrisen puolen henkilökuntaa ja opettajan mukaan varmasti olisi virkistävää työskennellä myös muiden aikuisten kanssa. Nuoriso-ohjaajalla ei ole liian laitostainen näkökulma nuoreen. Jo lyhyistä säännöllisistä kohtaamisista neutraalien aikuisten kanssa voi olla hyötyä nuoren hyvinvoinnille. Sairaalakoulussa nuoriso-ohjaaja käy pitämässä kerhoa kerran viikossa. Opettaja kertoi, että kerhojen vaikutus oppilaiden hyvinvointiin ei välttämättä näy heti, mutta useimmille tällaisista tapaamisista on hyötyä. Oppilaiden joukossa on paljon yksilöitä, joille sosiaaliset taidot ovat vaikeita ja esimerkiksi nuorisotyöntekijä voi omalla läsnäolollaan antaa oman panoksensa näiden asioiden parantamiseen. Miettinen pohtii myös, että toisinaan oppikin menee paremmin perille, kun se tulee joltakin muulta kuin opettajalta.

Määttä (2017) mukaan on myös huomattavaa, että nuorilla on valtavasti paineita koulunkäynnissä, sillä he eivät voi jäädä koulusta pois, jos elämässä tapahtuu mullistuksia. Heidän odotetaan menevän kouluun kaikesta huolimatta. Silloin, kun nuoren omat keinot loppuvat nuorisotyöntekijät voivat tarjota neuvoja ja apua haastaviin tilanteisiin. Nuorilla näyttää olevan huutava tarve aikuisille, joilla on aikaa ja halua kohdata hänet, joka tietää mitä hänelle kuuluu ja jota on helppo lähestyä. Nuoret näyttävätkin olevan melko taitavia jakamaan heidän kanssaan toimivia aikuisia sen mukaan, missä määrin heillä on osaamista, halua tai aikaa lähestyä nuoria (Kiilakoski 2014, 38).

4.4 Nuorten näkökulma

Nuorten kanssa tehtävässä työssä on tärkeää, että nuorten toiveita ja kehittämisehdotuksia kuunnellaan ja osoitetaan niillä olevan merkitystä. Esimerkiksi Tampereen koulunuorisotyöntekijät Hellsten ja Lehtinen kertoivat kysyvänsä nuorilta säännöllisesti toiveita toiminnan kehittämiseen ja heidän toiveitaan myös kuunnellaan ensisijaisesti. Tätä kautta nuoret saavat osakseen arvostusta ja mahdollisuuden vaikuttaa. Ohjaajat kertoivat, että nuorilla yleisesti tuntuu olevan näkemys siitä, että kukaan ei ota heitä vakavasti ja että parempi olisi vaan olla hiljaa. Tällaista viestiä on havaittavissa tutkimuskirjallisuudessa. (esimerkiksi Kiilakoski 2014, 46, Nuorisobarometri 2013.) Nuoret kuitenkin tarjoavat hyvin arvokasta tietoa esimerkiksi siitä, miten nuorisotyö koulussa toimii ja millaiset asiat tekevät koulupäivästä kiinnostavan. Päätin siis myös itse sisällyttää tähän selvitykseen nuorten näkökulman.

Nuoret ovat haastateltavieni mukaan ilmaisseet ilonsa siitä, että koululla oma aikuinen, jonka kanssa voi jutella kaikesta: kouluasioista, tavallisista arjen asioista sekä syvällisemmistä vaikeammista nuoren henkilökohtaisista asioista, joita ei muille halua kertoa. Tampereella koulussa vakituisesti nuorisotyötä tekevät nuorisohjaajat kertoivat niin ikään nuorten palautteen toiminnasta olevan huikea. Nuoret ovat esimerkiksi sanoneet, että ”on joku turvallinen tyyppi, jolle jutella, kun on paha mieli” ja että ”on paikka minne mennä”. Tällaista palautetta on tullut kaikenlaisilta nuorilta ja vastaavaa palautetta ovat saaneet kaikki haastateltavat. (Anunti 2017; Hellsten & Lehtinen 2017; Määttä 2017; Tuominen 2017; ks. myös Kiilakoski 2014, 39.)

Haastattelin itse kolmea 9. luokan nuorta, joista kaksi on ollut mukana koulun järjestämissä Kaikki käy koulua -toimintamallin valinnaisryhmissä ja yksi muuten mukana nuorisotyön järjestämässä toiminnassa. Kaikki kolme nuorta kertoivat käyvänsä ohjaajan huoneessa ahkerasti aina kun ohjaaja oli koulussa ja muutenkin juttelemassa hänen kanssaan. Nuoret kertovat koulunuorisotyöntekijän tuovan turvaa ja on mukavaa, että koulussa on tila, minne voi mennä, kun ei halua olla käytävillä välitunneilla. Myönteisenä he pitävät sitä, että huone on kaikille avoin, tilat olivat mukavat eikä ketään syrjitty siellä. Nuoret kuulostavat arvostavan rentoa yhdessäoloa ja mahdollisuutta syödä omia eväitä mukavassa tilassa. Koulun yhteiset skabat ja mukava välituntitoiminta ovat heille niin ikään merkityksellisiä. Palkinto houkuttaa osallistumaan kilpailuihin ja tällaisia kisailuja toivotaan jopa lisää. Ne ovat nuorten mielestä ”kivoja ja hauskoja ja muutenkin mukavaa yhdessä olemista”.

Valinnaisryhmissä mukana olevat nuoret pitivät ryhmien tekemistä retkistä ja yhdessä olemisesta erityisen paljon. Ryhmä on ollut niin hyvä valinnaiskurssi, että he kertovat jopa odottavansa koko viikon ryhmän kokoontumista. Samansuuntaista palautetta on tullut vastaavista ryhmistä muuallakin (Gretschel & Hästbacka 2016, 16). Valinnaisryhmässä mukana olemisen takia nuorten ei tarvitse suorittaa yhtään lyhyitä valinnaiskursseja 9. luokalla. Tämän koetaan helpottavan koulunkäyntiä, koska he tekevät paljon retkiä ja toiminnallisia asioita. Ruoan tekeminen ryhmän kokoontumisissa koetaan erityisen mukavaksi ja merkitykselliseksi. Ryhmissä toimimisen koetaan antavan tukea myös koulunkäynnille. Haastattelemani nuoret kertovat kääntyvänsä ohjaajan puoleen helposti silloin, kun kokevat siihen tarvetta. Nuoret sanovat, että ohjaaja osaa auttaa ja kuunnella hyvin, joten keskustelu on luontevaa ja mukavaa.

5. Yhteistyön haasteet ja kehittämiskohdat

5.1 Ennakkoluulot ja asenteet

Haastattelemani koulunuorisotyöntekijät kertovat, että he kohtasivat toiminnan alkupuolella ennakkoluuloja siitä, että he tulevat niin hyvin toimeen nuorten kanssa. Ajatus koulun henkilökunnan kesken tuntui toisinaan olevan, että nuorten kanssa toimeen tulevassa aikuisessa on jotain epäilyttävää. Tähän on liittynyt pelkoja siitä, että ohjaajat tekevät jotain sopimatonta nuorten kanssa eikä nuorten kanssa toimeen tulevaa aikuista osata välttämättä uskoa ammattilaiseksi. Myös

jopo-luokassa toimiva nuoriso-ohjaaja koki ennakkoluuloja nuoriso-ohjaajaa ja jopo-mallia kohtaan aloittaessaan. Lahdessakin on toisinaan opettajayhteisön sisällä ilmentynyt vastustusta uutta ammattilaisryhmää kohtaan ja nuorisotyöntekijöitä on esimerkiksi saatettu kehottaa poistumaan opettajanhuoneesta. Opettajanhuoneessa saattaa olla luutuneita rakenteita, joita voi olla vaikea muuttaa, esimerkiksi tietyille opettajille osoitettuja omia istumapaikkoja. (Hellsten & Lehtinen 2017; Kilponen 2017.)

Osa haastateltavista kertoi kokevansa, että koulussa ei välttämättä aina sisäistetä oppilaiden osallistamisen ajatusta kunnolla eikä ymmärretä nuorten kanssa hengailemisen arvoa (ks. myös Kiilakoski 2014, 55). Kaikki opettajat eivät näyttäisi ymmärtävän, miksi nuorten kanssa kannattaa hengaila tai heidän kanssaan keskustella. Tällaiset opettajat usein keskittyvät oppiaineeseensa melko oppiainerajaisesti. (Anunti 2017; Tuominen 2017.) Suvi Lappalainen (2017) pohti opettajien professiota ja tähän liittyviä vahvoja näkemyksiä siitä, miten töitä tulee tehdä. Toisaalta hän myös huomauttaa, että nuoriso-ohjaajatkin voivat olla hankalia yhteistyökumppaneita, jos heillä on vahvoja näkemyksiä siitä, millaisia menettelytapoja tulee käyttää.

Oma näkemykseni on, että sekä opettajat että nuorisoalan ammattilaiset voivat olla vaikeita yhteistyökumppaneita, jos heidän oma sisäinen näkemyksensä asioiden tekemisestä on liian vahva. Toisaalta varmasti yhteistyön onnistuminen ja ennakkoluulot ovat usein myös persoonasidonnaisia. Tällaisen johtopäätöksen teki myös Hämeenlinnan Kaurialan koulun apulaisrehtori Teijo Savijoki (2017). Koulussa toimiva nuorisotyöntekijä on Savijoen sanojen mukaan ”parasta A-ryhmää ja se kyllä näkyy”. Hänen mukaansa nuoriso-ohjaajan roolin laajentaminen on persoonallisuudesta kiinni ja hän pitää yhteistä keskustelua ja tekemistä tärkeänä yhteistyössä.

5.2 Nuorisotyön asiantuntijuuden tunnistaminen ja arvostus

Alkuvaiheessa koulu yhteisöön liittyminen vaatii nuoriso-ohjaajalta tietynlaista asennetta omaan työhönsä. Oma huomioni haastatteluiden perusteella on, että nuoriso-ohjaajan ammattikuvaa ei välttämättä kovin hyvin tunnisteta. Näin nuorisotyöntekijöille helposti tarjotaan tehtäviä, jotka eivät välttämättä vastaa nuorisotyöntekijän työnkuvaa. Nuoriso-ohjaajan ajatellaan voivan esimerkiksi pitää kioskia, olevan oppiaineiden opettamisessa apuna tai muutoin oppitunneilla tukena eikä työntekijän työnkuvaa aina osata edes määritellä. Erityisen hankalaa näyttää olevan nuorisotyön

erottaminen sosiaalityöstä. Jos nuoriso-ohjaaja ei itse pidä omasta ammatillisuudestaan kiinni, ammattilaisuus saattaa kadota ja korvautua esimerkiksi koulunkäynnin ohjaajan roolilla.

Myös monet haastateltavat mainitsivat oman asiantuntijuutensa tunnistamisen haasteellisena tekijänä. Esimerkiksi Tuominen (2017) kuvailee työtään tasapainoiluksi erilaisten intressien välillä. Hänen mukaansa työssä onnistuakseen työtä ei tulisi tehdä anteeksipyydellen, mutta ei myöskään dominoivalla otteella tai astumalla toisten ammattikuntien varpaille. Samaan johtopäätökseen tulivat muut haastateltavat. Jotta nuorisotyö koululla onnistuisi, nuorisotyöntekijän täytyy olla tarkkana omasta toimenkuvastaan ja tukeutua omaan ammatillisuuteensa. Nuorisotyöntekijä saatetaan muutoin ymmärtää helposti koulunkäyntiohjaajaksi tai eräänlaiseksi ”palomieheksi”, joka pelastaa välitunnilla. Toisaalta havainto on, että nuoriso-ohjaajaa arvostetaan kouluilla paljonkin, varsinkin sen jälkeen, kun hän on osoittanut oman ammattitaitonsa. (esim. Anunti 2017; Hellsten & Lehtinen 2017; Lappalainen 2017; Määttä 2017.)

Jos nuorisotyöntekijän työnkuvaa ei tunnisteta koulussa, hänelle saatetaan antaa helposti myös liian paljon tekemistä, jolloin työmäärä paisuu. Koulunuorisotyöntekijä ei välttämättä ehdi olla mukana esimerkiksi opettajanhuoneessa tai oppilashuoltoryhmän tapaamisissa. On pohtimisen arvoinen asia, miten nuoriso-ohjaajat jaksavat, kun samaan aikaan he huolehtivat nuorten kohtaamisesta tasapuolisesti. (Hellsten & Lehtinen 2017, Määttä 2017.) Lappalainen (2017) kertoi, että jotkut kunnat eivät haluakaan nuorisotyöntekijöitä kokopäiväisesti kouluun, sillä nuorisotyötä arvostetaan työmuotona sellaisenaan hyvin paljon. Laittamalla kokopäiväisesti nuoriso-ohjaajia kouluille pelätään, että se syö nuorisotyötä ja etäännyttää sitä peruslähtökohdistaan. Huolena on, että koulu on niin sanottu musta aukko, joka imee ja nielaisee sisälleen.

Haastatteluiden perusteella nuorisoalan toimijoille on tärkeää heidän oman ammatillisuutensa arvostaminen. Haastatteluissa he ilmaisivat useamman kerran toivovansa, että nuorisotyöntekijöille annettaisiin koulussa merkittävämpi ja selkeämpi ammatillinen rooli. Toivomus on, että esimerkiksi ohjaajan ryhmänohjaustaitoja hyödynnettäisiin paremmin. Oma näkemykseni on, että nuorisotyön tulisi myös itse kyetä määrittelemään itsensä tarpeeksi tarkasti, jotta ammatillisuudesta olisi helpompaa pitää kiinni ja tietoutta omasta ammatistaan olisi helpompaa jakaa (myös Lahtinen & Kolehmainen 2014, 42). Nuorisotyötä ja ammatillista nuorisotyötä onkin tutkittu ja teoreettisesti jäsennelty melko vähän. Myös nuorisotyöntekijät yleisesti ovat olleet ja ovat haluttomia

jäsentämään ja dokumentoimaan omaa työtään. Lisäksi he eivät näyttäisi haluavan ottaa valmiiksi annettuja teorioita ja jäsenyyksiä tutkijoilta. On huomattavaa, ettei nuorisoala ole päässyt yksimielisyyteen monista työtä ohjaavista periaatteista, esimerkiksi nuoruuden määritelmiä on monia. Nuorisotyön profession (teoreettinen) jäsentäminen näyttäisikin olevan toisaalta vielä alussa. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 42; Soanjärvi 2014, 79–80.)

Oma osansa koulussa toimivien nuoriso-ohjaajien työnkuvan rajaamisessa ja tunnistamisessa on myös se, että minkälaisia ammattilaisia koulunuorisotyöntekijän työnkuvaan palkataan. Esimerkiksi Lahdessa tällä hetkellä koulunuorisotyötä tekevät ohjaajat ovat melko kokeneita ja pitkän linjan nuorisotyöntekijöitä. Tulevissa rekrytoinneissa olisikin hyvä kiinnittää huomiota millä nimikkeillä työhön haetaan työntekijöitä. Ammattikuvan säilyttäminen on vaikeaa, mikäli uusissa rekrytoinneissa ei palkata nuorisoalalle koulutettuja ihmisiä. Jos tehtävään valitaan esimerkiksi henkilöitä koulunkäynnin ohjaajan koulutuksella ja kokemuksella, on pohdittava tekevätkö nämä henkilöt enää varsinaisesti nuorisotyötä koulussa ja tarkasteltava, miten nuorisotyöntekijän rooli koulussa määritellään. (Lappalainen 2017.) Itse koen, että koulutus pohja ei välttämättä ole este nuorisotyön tekemiselle ammatillisesti, mutta työnkuva täytyy olla selkeä ja määritelty, jotta kaikille on selvää, minkälaista ammattilaista haetaan.

5.3 Eri ryhmien keskinäinen kunnioitus ja tavoitteiden yhteensovittaminen

Kun eri lähtökohdista tulevat ammattiryhmät tekevät töitä yhdessä, vaaditaan ryhmien välistä kunnioitusta ja heidän tavoitteidensa yhteensovittamista. Kuten Päivi Anunti (2017) sanoi haastattelussaan, erityisen haasteellista koulujen kanssa tehtävässä yhteistyössä on se, että erilaiset toimijat saadaan työskentelemään yhdessä, ei vain rinnakkain. Usein on käynyt niin, että nuorisotyöntekijät ovat menneet koululle vain suorittamaan hankkeitaan, vaikka ajatuksena olisi tehdä yhteistyötä opettajien ja oppilashuoltoryhmän kanssa. Koulumaailma saatetaankin joissakin tapauksissa kokea kankeaksi ja haastavaksi ympäristöksi soveltaa nuorisotyötä. (Anunti 2017; Mäki 2017.) Opettajien viranomaisuus verrattuna nuorisotyön joustavuuteen koetaan voivan toisinaan olla ongelmallista yhteistyön toimivuudelle. Näyttäisi siltä, että kun opettajakunta toivoisi toiminnan olevan tavoitteellista, nuorisoalan toimijat näkevät arvon myös nuoren kohtaamisessa ilman suunnitelmia ja tavoitteita.

Haastatteluissa kävi ilmi, että esimerkiksi nuoriso-ohjaajien nuorten kanssa välitunneilla hengailemisen tarkoitus ei aina avaudu opetushenkilökunnalle. Koulun puolesta kaivattaisiin ennen kaikkea suunniteltua ja systemaattista toimintaa. Nuorisotyön perustyöhön kuuluvan hengailun arvoa ei välttämättä osata nähdä ja se koetaan koulupäivää häiritsevänä asiana eikä nuorten hyvinvointia edistävänä asiana. (Toivonen 2017; Tuominen 2017.) Näkemykseni mukaan tässä kohdassa opetuspuolen olisi hyvä pohtia, että kenen koulupäivää nuoriso-ohjaajien hengaileminen häiritsee, opetushenkilökunnan vai nuorten. Olisi hyvä myös kysyä nuorilta, millainen toiminta heidän näkökulmastaan on mieluista ja heidän hyvinvointiaan edistävää.

Epävirallisuus ja nuoren rinnalla kulkeminen ovat nuoriso nuorisotyön suurimpia vahvuuksia, joilla voitetaan nuorten luottamus. On täysin mahdollista, että aikuisen kokemus nuoren hyvinvoinnista on täysin ristiriidassa nuoren oman kokemuksen kanssa. Näkökulmastani tulisi tehdä varovaisesti oletuksia siitä, että vapaamuotoisella ja suunnittelemattomalla toiminnalla ei olisi lainkaan hyötyä nuoren hyvinvoinnille. Esimerkiksi Tampereella ja Lahdessa vapaat hengailemiseen tarkoitettut tilat koulussa on otettu ilolla vastaan ja niissä on kehitetty toiminnallista tekemistä (ks. kappale 3.1.).

Kokemukseni mukaan usein aikuiset kokoontuvat useita kertoja pohtimaan työryhmineen nuorten tilannetta ja luovat säännönmukaisia rakennelmia, joilla sitten pyritään johonkin spesifiin tavoitteeseen. Toisinaan nuori, myös se haastavassa elämäntilanteessa elävä ihminen, kaipaa yksinkertaisesti vain toiminnallista tekemistä tai seuraa, joka kuuntelee ja ottaa hänet vastaan juuri sellaisena kuin hän on. Nuorilta on hyvä muistaa kysyä palautetta, kehittämis ehdotuksia ja ylipäättään kuunnella mitä heillä on sanottavana. Kuuntelemisen lisäksi heidän sanomisensa tulee ottaa vakavasti. Nuori on lähtökohtaisesti oman tilanteensa paras asiantuntija. On varottava tilanteita, joissa aikuinen määrittelee millaista toimintaa koulu ja nuori tarvitsee. Toiminnan keskiöön olisi nostettava nuori ja hänen tarpeensa. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 23).

Nuorten näkemyksien kuunteleminen voi kuitenkin olla haastavaa, jos on tottunut tarkastelemaan nuoria esimerkiksi jonkinlaisesta auktoriteettiasemasta käsin. Onkin tärkeää, millä tavalla erilaisten ammattilaisen näkemyksiä saadaan soviteltua yhteen ja että eri alan ammattilaisten kesken saavutetaan luottamus oman asiantuntijuuden jakamiseen. Esimerkiksi opettajasta, joka on tottunut tekemään yksin, voi tuntua vaikealta omien näkemyksien avaaminen toiselle ammattilaiselle ja hän voi kokea tulevansa arvostelluksi. On myös muistettava, että koulu on vanha

instituutio ja näin ollen sen muutos vaatii aikaa ja keskittymistä. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 22, 41; Määttä 2017; Lanas 2016.)

5.4 Resurssit ja rakenteet

Rahoitus ja resurssit nousivat useaan otteeseen ongelmallisena asiana kehittämistyön haasteista keskusteltaessa. Pienempien paikkakuntien opettajien kokemuksen mukaan rahoituksen saamisen vaikeus tekee opetusyhteisön kehittämisen moniammatillisemmaksi hyvin haastavaksi. Tosin resurssipula näyttäisi olevan myös isompien paikkakuntien harmi, sillä helsinkiläisten haastatteluissa tuotiin ilmi, että resurssien puute estää tällä hetkellä nuorisotyöntekijöiden vakituisen kiinnittämisen kouluille. Nuorisotyöstä voi olla hankala irrottaa ketään toimimaan kokopäiväisesti koululla. (Anunti 2017, Pöntinen & Riihimäki 2017.)

Lappalainen (2017) tosin huomauttaa, että pienetkään resurssitkaan eivät estä vaikuttavan työn rakentumista, sillä esimerkiksi Hyvinkäällä on nuorisotoimen pienillä resursseilla saatu kehitettyä tarkasti stukturoitu koulunuorisotyön malli jokaiselle koululle. Tätä mallia leimaa erityisesti säännöllisyys, suunnitelmallisuus ja toiminnan raportoiminen. Hyvin organisoidulla työllä voi siis olla paljon vaikuttavuutta, vaikka resurssit olisivat pienet. Näyttäisikin olevan niin, että nuorisotyön ja koulun yhteistyön edistämiseksi päättäjätason suuremmat linjaukset ovat tärkeitä. Myös rehtorin asennoituminen ja halukkuus yhteistyöhön mainittiin haastatteluissa tärkeäksi yhteistyön kehittämisessä. (Anunti 2017, Lappalainen 2017, Mäki 2017.) Samaan tulokseen ovat tulleet myös Kolehmainen ja Lahtinen (2014, 36, 39).

Rakenteellisesti nuorisotyön koulussa toivotaan mielellään ohjautuvan nuorisopalveluista. Lassi Kilponen (2017) ja Lahden nuorisotoimenjohtaja Jouni Kivilahti (2017) totesivat haastattelussaan, että nuorisotyöntekijöille koulussa olisi hyvä olla esimieskontakti nimenomaan nuorisopalveluiden puolella eikä esimerkiksi perusopetuksen puolella. Näin esimiehellä on nuorisotyölliset lähtökohdat ja asiantuntijuus työn tekemiseen. Tällä tavoin kouluilla toimivat nuorisotyöntekijät eivät olisi yksin vaan esimies voisi tarvittaessa tarjota tukea asiantuntijuuteen. Näin hallinnon rakentuminen vaikuttaa toiminnan kehittymisen mahdollisuuksiin: nuorisotyön identiteetti ja ammatillisuus on tunnistettavampi ja vahvempi, kun nuorisotyöntekijän esimiestaso on nuorisopalveluissa. Tietysti haasteena tässäkin kuviossa on se, että nuorisopalveluissa työskentelevällä esimiehellä on

nuorisotyöllinen aspekti, mutta ei välttämättä kokemusta opetusmaailmasta. (Kiilakoski 2014, 18, Kilponen & Kivilahti 2017, Kolehmainen & Lahtinen 2014, 30, Lappalainen 2017.)

5.5 Opettajien ajankäyttö ja koulun sirpaloituminen

Opettajien ajankäyttö nousee esiin yhtenä isoimmista yhteistyön kehittymisen pulmakohdista. Esimerkiksi Paula Määttä (2017) mainitsi, että opettajilla on usein riittämättömyyden tunnetta siitä, että opetussuunnitelman vaatimukset ovat heille tiukkoja ja on asioita, jotka on käytävä opetuksessa läpi. Tällöin voi olla hankala keskittyä opetuksen ulkopuolisiin asioihin. Opettajille ei ole varattu riittävästi aikaa yhdessä suunnittelemiseen, jolloin yhteistyö muiden ammattilaisten kanssa ei usein onnistu parhaalla mahdollisella tavalla. Opettajien aika tai sen puute toimintaa suunnitellessa onkin haasteellinen asia, kun tavoitteena olisi päästä rinnakkaisesta työskentelystä yhteiseen tekemiseen. (Anunti 2017; Lappalainen 2017.)

Koulut mielellään haluaisivat tehdä yhteistyötä enemmänkin myös esimerkiksi Helsingissä, mutta aikaa suunnittelemiselle ei vain kerta kaikkiaan aina ole. Kaikki hankkeet täytyy miettiä hyvin tarkkaan, mihin voidaan lähteä mukaan ja kuinka paljon aikaa tarvitsee suunnittelulle ja kuka pystyy ottamaan hankkeesta vetovastuun. Erityisesti rehtoreiden aika tuntuu olevan kortilla. Lisäksi opettajien ja nuorisoalan edustajien työaika lasketaan eri tavalla. (Aaltio 2017.) Opettajan on esimerkiksi hyvin haastava osallistua palavereihin kesken koulupäivän, sillä sijaisen palkkaaminen on kallista. Sijaiskustannukset ovat merkittävä menoerä yhteisissä hankkeissa, mikä tulisi ottaa huomioon esimerkiksi rahoitusta haettaessa (Toivonen 2017).

Ajan rajallisuuden lisäksi haasteellista on haastatteluiden mukaan se, että koulumaailma voi toisinaan olla hyvinkin sirpaleista lukuisten erilaisten mahdollisuuksien takia. Koulun on pohdittava, miten löytää opetukselle tärkeimmät ja olennaisimmat kontaktit näiden mahdollisuuksien joukosta. Lapsen kasvaminen ja kasvamaan saattaminen ehyeksi yksilöksi on kuitenkin aina etusijalla. On pohdittava, millä keinoin tällainen onnistuu parhaimmin ja millaista tukea koulu tarvitsee, mikä ei sirpaloittaisi arkea lisää vaan eheyttäisi sitä. (Jyrkiäinen 2017.)

6. Kehittämisehdotuksia

6.1 Yhteisiä keskusteluja ja ohjeistuksia

Moniammatillisessa yhteistyössä on tärkeää, että toiminta on auki kirjoitettua ja avointa (myös Gretscher & Hästbacka 2016, 57). Hyvän keskustelun pohjalta on selkeämpää ja helpompaa hakea yhteistä näkemystä. Näin ollen kaikki asiaankuuluvat termit on hyvä puhua auki ammattilaisten kesken eli millaisena kukin ymmärtää esimerkiksi osallisuuden ja nuoren kuulemisen. Jotta yhteinen konsepti pystytään luomaan, on syytä myös miettiä yhteisen toiminnan rajapinnat ja mitä tulee ottaa huomioon kunkin toimijan näkökulmasta (esimerkiksi vaihtolovelvollisuus, resurssit, reunaehdot). Eri ammattilaiset käsittelevät työssään erilaisia säädöksiä ja lakeja, jotka vaikuttavat konkreettiseen tekemiseen yhteistyössä. Työnjaon tulee olla tasapuolista ja tapahduttava yhteisenä tekemisenä. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 22; Määttä 2017.)

Kilponen (2017) sanoi haastattelussaan, että jos nuorisotyön rooli koulussa ei ole epäselvä, silloin homma toimii. Nuorisotyön edistämiseksi koulussa on siis hyvä olla selkeä toiminnan rakenne ja käytävä keskustelua siitä, miksi työmuotoa tehdään ja miten sitä toteutetaan. Myös esimiestason on oltava mukana keskusteluissa säännöllisesti. Tällaista keskustelua nuorisotyön roolista ja koulun ja nuorisotyön yhteisistä tavoitteista on kuitenkin ollut vielä harmittavan vähän. Hyvä yhteisö luo tilaa nuorisotyölle. Jotta nuorisotyöntekijä koulussa voidaan hyväksyä kasvatuskumppaniksi, koko koulun toimintakulttuurissa tulee ajatella asioita uudella yhteisellä tavalla. Kehitettävää on omissa toiminta- ja työtavoissa ja koko koulu yhteisössä. Muutoin yhteistyö saattaa supistua yksittäisten työntekijöiden väliseksi yhteistyöksi. (Kiilakoski 2014, 55; Kilponen 2017; Kolehmainen & Lahtinen 2014, 23, 28.)

Lappalainen (2017) kertoo, että Lahdessa on helpompi pitää koulussa tapahtuvan nuorisotyön suhteen yhtenäinen linja kuin esimerkiksi Helsingissä, koska kaupunki ei ole niin hajautunut ja näin ollen helpommin hallittavissa. Verkostot ovat hyvät ja rehtorit pitävät yhteyttä keskenään. Lahden tilannetta helpottaa myös se, että koulut ovat melko tasavertaisia niitä keskenään vertailtaessa. Helsingissä puolestaan luotetaan enemmän alueiden paikalliseen asioiden hoitoon asuinalueiden

mukaan jaoteltuna. Helsinki näyttäisi panostavan enemmän paikalliseen toimintaan kuin koulun rakenteiden muuttamiseen tai koulupäivän muuttamiseen. (Anunti 2017; Lappalainen 2017.) Toisaalta Helsinki on alueena hajanaisempi ja näin ollen nähdäkseni sinne on haastavampi rakentaa yhtenäistä mallia. Yhteisen mallin puute voi kuitenkin johtaa myös alueiden eriarvoistumiseen, jos osa alueista suuntaa resursseja enemmän nuorisotyöhön koulussa kuin toiset.

Koulun ja nuorisotyön kehittymisen kannalta kokemusten vaihto eri toimijoiden kesken koetaan myös tärkeäksi. Tällaista verkostoitumista toisaalta tapahtuukin jo kunnallisen nuorisotyön Kanuuna-verkoston kautta. Esimerkiksi Lahdessa ryhmätuen on todettu auttavan koulussa toimivia nuoriso-ohjaajia, joilla esimerkiksi Lahdessa on yhteisiä tapaamisia ja hyvät verkostot muiden ammattilaisten kesken. (Kilponen 2017; Kolehmainen & Lahtinen 2014, 23, 31; Unelius 2017.) Tärkeäksi koettiin keskustelun käymisen esimerkiksi siitä, millaiset tehtävät kuuluvat opettajalle ja millaiset tehtävät nuorisotyöntekijälle. On keskusteltava ja tehtävä uudelleenarviointia siitä, mikä on opettajan ja mikä nuoriso-ohjaajan vastuulla työnjaossa ja millaisen roolin kumpikin ammattikunta ottaa (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 41).

6.2 Toisten ammattikuntien tuntemus

Jotta yhteistyö erilaisten ammattilaisten kesken voi toimia, on eri ammattikuntien edustajien hyvä tutustuttaa itseään yhteistyökumppanien alojen työkäytänteisiin ja rakenteisiin (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 41). Nuorisoalan ja sen menetelmien tuntemuksen lisäämiseksi hyviä keinoja voivat olla esimerkiksi erilaisten menetelmien opettaminen luokanohjaajille, mitä on jo Tampereella tehtykin. Ohjaajien mukaan tästä on tullut nuoriso-ohjaajille erityistä kiitosta. (Hellsten & Lehtinen 2017.)

Toinen mahdollisuus on nuorisotyön tuntemuksen lisääminen opettajankoulutuksessa. Opetusharjoittelu voisi sivuta nuorisotyötä siinä opintojen vaiheessa, kun on tarkoitus saada laaja-alaista ymmärrystä koulusta ja koulusta yhteisönä kouluympäristössä verkostoineen. Tällöin jokin nuorisotoimen osa voisi olla osa koulun ulkopuolista opetusharjoittelua. Nuorisotoimella voisi olla tällöin paljon mahdollisuuksia vaikuttaa opettajakuntaan, sillä opetusharjoittelut ovat olennainen osa opintoja. (Jyrkiäinen 2017.)

Myös nuorisoalan toimijoiden olisi hyvä tutustuttaa itsensä paremmin koulumaailman käytäntöihin. Joissakin haastatteluissa mainittiin muun muassa se, että opettajia ei tulisi rasittaa lukuisilla palaverilla tai sijoittaa palavereita kevään viimeisille viikoille tai syksyn ensimmäisille viikoille. Opettajat ja rehtorit eivät silloin ehdi paneutua ylimääräisiin tapaamisiin. Liian usein järjestettävälle kokouksille ei myöskään ole aikaa. Kouluilta ja koulussa toimivilta muilta ammattilaisilta opettajien rinnalla onkin hyvä kysellä, että milloin on hyvä aika tulla pitämään palaveria ja millaiset ovat toiminnan käytännön reunaehdot. (Kiilakoski 2014, 31; Määttä 2017.) Myös omien kokemuksieni mukaan nuorisoalan työntekijöille saattaa toisinaan tulla yllätyksenä, miten kiireistä koulun arki saattaa pahimmillaan olla. Yhteistyössä olisikin hyvä käydä läpi myös käytännön asiat ja ajankäytön hallinta mahdollisimman perusteellisesti molemminpuolisen luottamuksen synnyttämiseksi (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 41).

6.3 Sinnikkyys, selkeys ja ammatillisuus

Nuoriso-ohjaajien haastatteluissa yhteistyötä edistävänä tekijänä nousi erityisesti esiin se, kun ohjaajat ovat sinnikkäästi jatkaneet työskentelemistään ja pitäneet ammattitaidostaan kiinni, opettajat ovat myös alkaneet nähdä enenevässä määrin ohjaajien tekemän työn arvon. Esimerkiksi Tampereella toimivat vakituiset koulunuorisotyöntekijät mainitsevat, että kahden vuoden työskentelyn jälkeen luottamus on selkeästi noussut ja nuorisotyöntekijät on alettu ymmärtää ”hyviksi tyypeiksi”. Jopa vaikeilta tuntuvien opettajien kanssa he ovat huomanneet tapahtuvan läpimurtoa. Heille on ollut avuksi se, että he ovat ammatillisesti keskittyneet omiin tehtäviinsä eivätkä ole suostuneet tekemään esimerkiksi koulunkäynninohjaajan tehtäviä. Koulunuorisotyöntekijät kokevat, että heidän tavoitteensa onnistumista on edesauttanut avoimuus toiminnassa ja se, että he eivät ole luovuttaneet ja jatkaneet sinnikkäästi. (Hellsten & Lehtinen 2017; Tuominen 2017.)

Ammatillisuus ja vahva kiinnittyminen siihen näyttäisikin olevan selkeä voimavara yhteistyön syventämisessä. Ammatillisen identiteetin vahvistaminen vaikuttaa myönteisesti myös alan arvostamiseen, nuoriso-ohjaajien työmotivaatioon ja kiinnostukseen työnkuvansa ammatilliseen kehittämiseen (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 73). Jotta ammatillisuuteen kiinnittymistä voidaan vahvistaa, tulee nuorisotyön ammatillista identiteettiä jäsentää paremmin, edistää sen tutkimusta ja luoda myös teoreettisia suuntaviivoja. Esimerkiksi nuorisotyön koulutusta on hyvä tiivistää ja

kehittää ammatillisesti johdonmukaisemmaksi sekä edistää alan kehittämis- ja tutkimustyötä. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 73–74.) Niemisen (2007, 22) mukaan nuorisotyön yhteiskunnallisen ja yksilöllisen merkityksen perustelemiseksi on välttämätöntä, että nuorisosalalla ja ammattikunnalla on yhteinen käsitys työn tarkoituksesta. Tämä luo nuorisotyölle itseymmärrystä ja alan arvostusta edistäviä näkökulmia.

Samaan aikaan täytyy kuitenkin muistaa, että nuorisotyö on monisyinen ilmiö ja sen ammatillisuus rakentuu myös villin ja epävirallisen luonteensa varaan. Tämän vuoksi kovin tarkkaan luotuja säädöksiä ei voi luoda tai kyseessä ei ole enää nuorisotyötä. Nuorisotyön kentän tulee säilyä jokseenkin villinä, jotta se voi edelleen joustavasti ja nopeasti reagoida jokaisen aikakauden nuorten tarpeisiin ja toiveisiin. (Soanjärvi 2014, 82.)

7. Johtopäätökset ja tulevaisuuden visioita

Kentällä näyttäisi pääasiassa olevan sangen positiivinen vire nuorisotyön ja koulun yhteistyötä sekä sen kehittämistä kohtaan. Positiiviset kokemukset nuorisotyöstä koulussa eivät rajoitu vain tähän selvitykseen, samaan lopputulemaan ovat tulleet esimerkiksi Gretscher ja Hästbacka (2016, 21, 23, 42–45). Nuorisotyöntekijöiden läsnäoloa pääsääntöisesti arvostetaan koulussa. Positiivinen vire näyttäisi säilyvän, oli yhteistyö sitten vähäistä tai suurempaa: kouluilla näyttäisi toisinaan olevan jopa enemmän tarvetta ja halua yhteistyöhön kuin nuorisotyö pystyy tarjoamaan. Koulut toivovat, että nuoriso-ohjaaja pystyisi käymään koululla säännöllisesti ja yhteistyön toivotaan lisääntyvän. On selvää, että kouluilla on tarve monipuoliselle ammattilaisuuspohjalle. Nuorisotyöntekijät (ja muut ammattilaiset) tarjoavat erilaista perspektiiviä nuorten maailmasta, johon opettajalla on oma tietynlainen näkökulma. Mitä useampi aikuinen on nuoren kanssa tekemisissä, sitä laajemman perspektiivin nuoren elämästä myös saa. Tällöin opettajalla on mahdollisuuksia ehtiä tavoittaa paremmin lapset henkilökohtaisella tasolla.

On kuitenkin muistettava, että vahvoista yhteistyön perinteistä huolimatta nuorisotyö kouluissa on vielä varsin alussa ja hakee muotoaan, siitakin huolimatta, että työtä pidetään merkityksellisenä ja arvostettavana. Pitkäkestoisempi, suunnitelmallisempi ja tavoitteellisempi yhteistyö arvioidaan muotoutuneen vasta 2000-luvun aikana (Kiilakoski 2014, 12). Olen havainnut haastatteluja tehtyäni ja keskusteltuani lukuisten ihmisten kanssa, että ne, joilla ei ole juurikaan kokemusta

nuorisotyöntekijöistä koulussa, eivät välttämättä osaa ajatella oma-aloitteisesti koulun muiden toimijoiden joukkoon. Jos toimija ei ole ollut kovin paljon tekemisissä nuorisotyön kanssa, nuorisoalan tavoitteet ja perusajatus saattavat olla tuntemattomia.

Mitä siis tehdä, jotta nuorisotyön ammattilaiset eivät jäisi vain heittelemään ”palloa ämpäriin”, kuten eräs haastatteleman nuoriso-ohjaaja totesi. Nuorisotyön mahdollisuuksiin suhtaudutaan uteliaasti, mutta niitä ei kovin perusteellisesti tunneta. Koulussa toimivat jo monet ammattilaiset: opettajat, rehtori, psykologi, opinto-ohjaaja, kuraattori, nuorisotyöntekijä (jotkut koulut). Koulu on jo moniammatillinen yhteisö ja avautumassa koko ajan entisestään. Miten nuorisotyö voi löytää oman paikkansa tällaisessa ympäristössä? Miten tehdä nuorisotyö enemmän tiettäväksi, ettei tietämys rajoitu mielikuviin biljardia nuorten kanssa pelaavista nuorisotalotyöntekijöistä? Tärkeää näyttäisikin olevan, että koulun muut toimijat ovat mahdollisimman hyvin selvillä siitä, minkälainen koulussa toimivan nuorisotyöntekijän toimenkuva on. Tähän nähden koulussa toimivien nuoriso-ohjaajien on hyvä itse pitää jämpästä omasta toimenkuvastaan kiinni ja suhtautua työhönsä omaan ammatillisuuteensa tukeutuen.

Nuorisotyön suurimpia haasteita yleisesti näyttäisi olevan alan tunnettavuus, asiantuntijuuden tunnistaminen ja sen arvostaminen. Nuorisotyön ammatillisuus ja toimenkuva pitäisi selkeästi määritellä myös teoreettisella tasolla. Olisi hyvä, että vuoropuhelua nuorisotutkimuksen ja käytännön nuorisotyön välillä lisättäisiin sekä suunnattaisiin voimavaroja nuorisotyön teorian muodostamiseen. Koulua kehitettäessä vuoropuhelua tarvitaan nähdäkseni myös opettajankoulutuksen, nuorisotyön osaamisen ja esimerkiksi sosiaalipsykologian välille. Esimerkiksi Paula Määttä (2017) mainitsikin, että opettajankoulutuksessa olisi hyvä käydä läpi syvällisesti ryhmädynamiikkaa. Kasvatustieteillä on vastuu koulun muutoksessa samalla tavoin kuin koulun kentällä toimivilla moniammatillisilla ryhmillä.

Sekä nuorisoalan että opetusalan toimijat ovat liikkeellä samoista lähtökohdista, vaikka lähestymiskulmat saattavatkin olla erilaisia. Kummankin ammattikunnan toiminnan päätavoitteena on lapsen ja nuoren hyvinvointi ja saattaminen hyvään elämään. Tämä olisi hyvä muistaa silloinkin, kun toisen ammattialan erilaiset käytännöt turhauttavat. Esimerkiksi Lahdessa on huomattu, että vaikka eri ammattikuntien toimintakulttuurit, ammatillinen sanavarasto ja työmenetelmät ovat erilaisia, ne ovat pohjimmiltaan vain erilaisia tapoja vastata nuorten tarpeisiin. On havaittu, että on

antoisaa tarkastella asioita enemmän asiakaslähtöisesti kuin ammattikuntakeskeisesti. (Unelius 2017.) Tärkeintä lapsiin ja nuoriin suuntautuvassa toiminnassa on, että aikuinen on selkeästi lapsen ja nuoren puolella. Koulun aikuissuhteilla on oleellinen merkitystä nuorten koulumenestykselle, luottamukselle ja kouluviihtyvyydelle (Kiilakoski 2014, 40).

Tämä selvitys on kooste vain pienestä siivusta laajasta nuorisotyön ja koulun kentällä toimivista menetelmien ja työntekijöiden joukosta. Tästä aineistosta esiin nousevat yleiset linjat näyttäisivät kuitenkin olevan yhdenmukaisia aikaisempiin koulunuorisotyöhön liitettyihin johtopäätöksiin nähden (esimerkiksi Kolehmainen & Lahtinen 2014, 22, 41, 63). Yhteistyön kehittämiseksi tarvitaan ammattikuntien yhteistä tahtotilaa, ammatillista työtettä sekä sensitiivisyyttä ja arvostusta erilaisia ammattilaisuuksia kohtaan. Tämä edellyttää uutta yhteistyön toimintakulttuuria. Kyseessä on laaja, hidas toimintakulttuurin ja koulun muutos opettajajohtoisesta instituutiosta eri alojen edustajien ja lasten ja nuorten instituutioksi. Toimiva yhteistyö edellyttää yhteistä keskustelua, suunnittelutyötä, osallistumista ja sitoutumista erityisesti rehtorien, opettajien, oppilashuollon, nuoriso-ohjaajien ja koulunuorisotyöntekijöiden kesken. Lisäksi tarvitaan yhteisesti hyväksytyjä säädöksiä, mielellään myös valtakunnallisella tasolla. Näin toiminta ei jää irralliseksi vaan tukee osaltaan koulun yhteisöllisyyden ja toimintakulttuurin kehittymistä. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 41; Lanas 2017; Unelius 2017.)

LÄHTEET

Painetut lähteet

Kiilakoski, T. 2014. Koulu on enemmän: Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat. Tampere: Nuorisotutkimusseura.

Nieminen, J. 2007. Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, T. ja Sell, A. (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Digitaaliset lähteet

Gretschel, A. & Hästbacka, N. 2016. Onnistunut monialainen nuorten kohtaamisen malli: Arvio Kaikki käy koulua -toiminnan vaikutuksista. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/kaikkikaykoulua_tutkimus.pdf (Viitattu 28.6.2017.)

Hargreaves, A. 2000. Four Ages of Professionalism and Professional Learning. *Teachers and Teaching* 6:2, 151-182. <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/713698714>. (Viitattu 28.6.2017.)

Kolehmainen, M. & Lahtinen, P. 2014. Nuorisotyötä koulussa: Yhteisen toimintakulttuurin kehittäminen. Kaarina: Humak. <https://www.humak.fi/wpcontent/uploads/2014/05/Nuorisotyota-koulussa-web.pdf> (Viitattu 28.6.2017.)

Soanjärvi, K. 2014. Mitä on ammatillinen nuorisotyö? Nuorisotyön villiä kenttää kesyttämässä. *Kasvatus & Aika* 8:3, 79–84. http://www.kasvatus-ja-aika.fi/dokumentit/soanjarven_lektio_2210141859.pdf (Viitattu 28.6.2017.)

Internet-lähteet

Kiilakoski, Tomi & Lanas, Maija. 2016. Nuorisotyö koulussa-seminaari. Kanuuna-verkosto. 20.9.2016. <https://www.youtube.com/watch?v=9iOuUE0Q1IM&feature=youtu.be> (Viitattu 28.6.2017.)

Kuntakysely 2017: esimiehet. Verkkonuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus Verke.
https://www.verke.org/wp-content/uploads/2017/05/KUNTAKYSELY-2017_esimiehet-1.pdf

(Viitattu 28.6.2017.)

Pitkänen, Saija. Useampikin Tampereen koulu on kaaoksessa – Opettajat taiteilleet jaksamisensa ääri rajoilla. Mielipide. Aamulehti. Päivitetty 27.2.2017.

<https://www.aamulehti.fi/kotimaa/mielipide-useampikin-tampereen-koulu-on-kaaoksessa-opettajat-taiteilleet-jaksamisensa-aarirajoilla-24302262/> (Viitattu 28.6.2017.)

Nuorisotyö koulussa. Hyvinkään kaupunki. Päivitetty 10.5.2017. <http://www.hyvinkaa.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/nuoriso/nuorisotyö-koulussa/> (Viitattu 28.6.2017.)

Opetushallitus 2014. Laaja-alainen osaaminen.

http://www.oph.fi/download/165207_laajaalainen_osaaminen_juliste.pdf (Viitattu 28.6.2017.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. (POPS). Opetushallitus. 2014.

http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

(Viitattu 28.6.2017.)

Haastattelut

Aaltio, Katriina. 2017. Rehtori. Pitäjänmäen peruskoulu. Helsinki. 29.5.2017.

Anunti, Päivi. 2017. Suunnittelija. Helsingin nuorisoasiainkeskus. Helsinki. 8.5.2017.

Hellsten, Emmi & Lehtinen, Nina. 2017. Koulunuorisotyöntekijä. Lielahden koulu & Kaukajärven koulu. Tampere. 20.4.2017.

Jyrkiäinen, Anne. 2017. Kasvatustieteiden tohtori ja yliopistonlehtori. Tampereen yliopisto: kasvatustieteiden tiedekunta, opettajankoulutuslaitos. Tampere. 11.5.2017.

Kilponen, Lassi & Kivilahti, Jouni. 2017. Lasten ja nuorten kasvun vastuujohtaja & nuorisotoimen johtaja. Lahden nuorisopalvelut. Lahti. 23.5.2017.

Lappalainen, Suvi. 2017. Kanuuna-verkoston koordinaattori. Lahden nuorisopalvelut. Lahti. 23.5.2017.

Miettinen, Raili. 2017. Erityisluokanopettaja. Kalliomaan sairaalakoulu. Tuusula (Kellokoski). 3.5.2017.

Mäki, Elina. 2017. Seudullisen nuorisotyön koordinaattori. Tampereen nuorisopalvelut. Tampere. 12.5.2017.

Määttä, Paula. 2017. Kaikki käy koulua-hankkeen suunnittelija ja koordinaattori. Helsingin nuorisoasiainkeskus. Helsinki. 24.5.2017.

Pöntinen, Risto & Riihimäki, Leena. 2017. Koulunjohtaja & luokanopettaja. Lanneveden koulu & Tarvaalan koulu. Saarijärvi. 13.4.2017.

Tuominen, Niina 2017. Jopo-luokan nuoriso-ohjaaja. Hatanpään koulu. Tampere. 11.5.2017.

Sähköpostivastaukset

Lehtinen, Nina. 2017. Koulunuorisotyöntekijä. Kaukajärven koulu. Tampere. 24.5.2017.

Savijoki, Teijo. 2017. Apulaisrehtori. Kaurialan peruskoulu. Hämeenlinna. 2.5.2017.

Toivonen, Veera. 2017. Apulaisrehtori. Latokartanon peruskoulu. Helsinki. 7.5.2017.

Unelius, H. 2017. Eteläisen alueen palvelupäällikkö. Lahden nuorisopalvelut. Lahti. 19.6.2017.

Kolme 9. luokan oppilasta. Tampere. 22.5.2017.

Muut lähteet

Lanas, M. 2017. Nuorisotyö koulussa-seminaari Nuori2017-tapahtumassa. Muistiinpanot.